

VÄLITUNTITOIMINNAN KEHITTÄMINEN WALTTERIN KOULUSSA
KEHITTÄMISTYÖN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

Tuija Mäiseli & Anu Puttonen
Opinnäytetyö syksy 2018
Diakonia ammattikorkeakoulu
Pieksämäki
Sosionomi AMK
Kirkon nuorisotyönohjaaja

TIIVISTELMÄ

Mäiseli, Tuija & Puttonen Anu. Välituntitoiminnan kehittäminen Walterin koulussa- Kehittämistyön mahdollisuudet ja haasteet. Diak Pieksämäki, Syksy 2018. s, 48. Diakonia- ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi- kirkon nuorisotyönohjaaja (AMK).

Opinnäytetyössä tarkastelemme nuorten syrjäytymisen ehkäisyä nuorisotyön näkökulmasta, mistä asioista ja toiminnoista nuoret hyötyisivät koulussa, ettei syrjäytymistä pääsisi tapahtumaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Varkauden Walterin koulun välituntitoimintaa 5.–8.-luokkalaisille nuorille.

Välituntitoiminnan kehittämiseksi laadimme kartoittavan kyselyn, jossa nuoret osallistettiin vaikuttamaan omista asioistaan. Kysymyksiin he saivat vastata mobiilisti ja täysin anonyymisti. Kyselytutkimuksen tulokset kokosimme yhteen ja teimme niistä työhömme yhteenvedon.

Halusimme tuoda näkyväksi SWOT-analyysin avulla, kuinka yhteistyö toimii koululla eri tahojen näkökulmasta nuorten asioissa. Analyysiin osallistui viisi Varkaudessa nuorten ja koulumaailman parissa työskentelevää aikuista. He olivat kaksi erityisnuorisotyöntekijää nuorisopalveluilta, Evankelis-luterilaisen seurakunnan nuorisotyöntekijä sekä kolme Walterin koulun välituntitoiminnasta vastaavaa opettajaa. Kirjoitimme analyysistä raportin, jonka tarkoituksena oli kuulla yhteistyökumppaniksemme valikoituneiden henkilökohtaiset mielipiteet haastatteleamalla heitä jokaista yksittäin. Tutkimme analyysijä ja kirjoitimme niistä loppuraportin. Raportin tarkoituksena oli tehdä näkyväksi, miten kukin toimijoista näki välituntitoiminnan kehittämisen vahvuudet, mahdollisuudet, uhat ja heikkoudet omassa työssään ja työyksikössään. Lisäksi halusimme tuoda esille, miten he voisivat tehdä enemmän yhteistyötä nuorten asioiden hyväksi.

Nuorille tehdyn kyselyhaastattelun, sekä nuorten parissa työskenteleville aikuisille laaditun SWOT-analyysin tulosten perusteella teimme Varkauden Walterin koululle kehittämissuositusten. Kehittämissuosituksesta laatiessamme nousi esille kysymys; antaako koulu tilaa ulkopuolisille toimijoille ja onko sen toimintamalli riittävän pitkäjänteistä? Sitoutuuko koulu riittävästi yhteistyöhön? Esittelimme asiakirjan koulun johtoryhmälle kokouksessa toukokuussa. Elokuussa 2018 esittelimme sen koulun henkilöstölle. Toimme kokouksissa esille asiat, jotka olimme tutkimustulosten seurauksena saaneet konkreettisesti esille. Esittämämme asiat herättivät keskustelua. Keskusteluun nousi koulun olemassa olevien toimintatapojen tavoitteellinen ja niiden tarkoituksenmukainen kehittäminen ja ideointi nuorten toiveiden mukaiseen toimintaan.

Asiasanat: ennaltaehkäisy, koulu, nuoret, osallisuus, syrjäytyminen

ABSTRACT

Mäiseli Tuija & Puttonen Anu. Improving the break activity in Walteri school. Opportunities and challenges of development. Diak Pieksämäki, autumn 2018. p. 48. Diaconia University of Applied Sciences. Bachelor's degree programme in social services. Christian youth work.

In our thesis, we were looking at the prevention of the youth's social exclusion from the perspective of youth working. What are the things and actions that benefits the youth, so that social exclusion wouldn't happen. The goal of our thesis was to improve school break activity for 5th to 8th grader kids in Walteri school, in the city of Varkaus.

To improve the break activity in school, kids answered our survey questionnaire order to have, an effect on their own things. They had a chance to answer questions by mobile devices and completely anonymously. After this we gathered up the results of the poll and made the summary.

We also wanted to find out with a SWOT-analysis how the operation work goes at school in the eyes of different persons. Those persons work in Varkaus, two of them in the youth service, one in the Evangelical-Lutheran Church and three of them are teachers who are in charge of recess activities. Our report is based on the analysis in which we deal with our partners' personal opinions. We interviewed each of them individually.

We investigated the SWOT-analysis and wrote the final report. The purpose of the report was to show how the employees saw the development of recess activities' strengths, possibilities, threats and weaknesses in their work and in their work units. We also wanted to show how they could cooperate more for young people.

According to the results of the poll that was made for the youth and the SWOT-analysis for the adults, we created a development proposal document for Walteri school. While we were making the development proposal document, one question came out: "Does the school give enough space for operators working outside the school? Is that operating model persistent enough and does school cooperate enough?" We introduced that document for the school management in May 2018 and in August 2018 we introduced it for the whole staff. In those meetings we introduced our results of the survey. Those things generated discussion. The topics of the discussions were the existing procedures of school. How can those be improved to be more goal-directed? How can those be developed in a way that the voice of pupils in heard?

Keywords: Co-partnership, exclusion, prevention, school, youth

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄ	7
3 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ	8
3.1 Kouluverkkomuutos ja Waltterin koulu	8
3.2 Seurakunta ja nuorisopalvelut.....	9
4 NUORTEN HYVINVOINTI, OSALLISUUS JA SYRJÄYTYMINEN.....	11
4.1 Nuorten hyvinvointi.....	11
4.2 Nuorten osallisuuden näkymät	13
4.3 Syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä.....	15
5 NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY VARKAUDEN KOULUISSA	16
5.1 KiVa koulu.....	18
5.2 Liikkuva koulu.....	20
6 VÄLITUNTITOIMINNAN KEHITTÄMINEN WALTTERIN KOULUSSA	21
6.1 Kysely välituntitoiminnan kehittämisestä Waltterin kouluun ja tulosten analysointi	21
6.2 Kehittämistyön haasteet ja mahdollisuudet	23
6.3 Suunnitelma välituntitoiminnan kehittämiseksi	26
6.4 Toiminnan arviointi ja palaute.....	29
7 TYÖSKENTELEYPROSESSIN KUVAUS.....	31
8 POHDINTA	33
8.1 Eettisyys.....	33
8.2 Kehittämistyön ja oman oppimisen arviointi.....	35
8.3 Kehittämistyön tulevaisuuden näkymät.....	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	44
LIITE 1	44
LIITE 2	45
LIITE 3.....	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tarkastelemme nuorten syrjäytymisen ehkäisyä nuorisotyön näkökulmasta. Millaisista asioista ja toiminnoista nuoret hyötyvät koulussa, jotta syrjäytymistä ei pääsisi tapahtumaan? Miten me tulevina nuorisotyöntekijöinä voimme tätä asiaa ennaltaehkäistä ja kuinka nuoret ovat näistä asioista hyötäneet? Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui kolmesta teemasta, joiden kautta lähdimme työtämme käsittelemään. Viitekehykset ovat *nuorisotyö, nuorten osallisuus ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy*. Kehittämistehtäviksi muodostuivat: 1. Välituntitoiminnan kehittäminen Walterin koulussa, 2. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 5.–9.-luokkalaisten nuorten näkökulmasta kouluympäristössä.

Opinnäytetyömme ensimmäisenä lähtökohtana on “Sosiaalisen osallistumisen edistäminen” SOKRA-hanke. Sokra-hanke on sosiaalisen osallistumisen edistämisen koordinaatiohanke, joka tukee Euroopan sosiaalirahaston sosiaalisen osallisuuden ja köyhyyden torjumisen eli toimintalinjan viiden hankkeita. Sokra kokoaa, tiivistää ja välittää tietoa, sekä saattaa tekijät yhteen seminaareja, kokouksia ja työpajoja järjestämällä. Sen tehtävänä on myös koota, levittää ja jalostaa hankkeiden tuloksista käyttökelpoisia toimintamalleja. Nuoriin kohdistuvat hankkeet voi karkeasti kategorisoida viiteen ryhmään: *Kulttuuriin/ liikuntaan, etsivään nuorisotyöhön, päihteisiin, vammaisuuteen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn*. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2016.)

Valitsimme kategorioista nuorten syrjäytymisen ehkäisyn. Itä-Suomen alueen hankkeet tällä aiheella olivat Työelämän avaimet, Kuopion Saaristokaupungin nuoret kansalaiset – nuoriZaaristo ja Vamos Kuopio. Valitsimme tarkempaan tarkasteluun Kuopion Saaristokaupungin nuoret kansalaiset– nuoriZaaristo-hankkeen. Hanke keskittyy nimensä mukaisesti Kuopion Saaristokaupungin 12–15-vuotiaisiin nuoriin. Lähtökohtana hankkeeseen oli Kuopion nuorisopalveluiden havaitsema huoli nuorten vaikutusmahdollisuuksien, osallisuuden, aikuisten läsnäolon ja mielekkään elämäntilanteen puutteesta. Hankkeen tarkoituksena oli saattaa nuoret suunnittelemaan ja toteuttamaan hankkeen toimenpiteitä itse, sekä jakamaan tietoa ja vaikuttamaan yhteisvastuullisesti. Hankkeessa yhdistyy hanke ja tuote, koska hankkeen prosessin tuloksena syntyy

työkirja. Työkirja sisältää kootusti tietoa muun muassa uusista menetelmistä, niiden käyttöönnotosta ja nuorten kokemuksista. Nuoret kiinnittyvät kotipaikkakunnalleen ja asuinympäristöönsä hankkeen myötä entistä paremmin, nuorten hyvinvointi paranee, työvalmiudet ja tulevaisuuden opiskelusuunnitelmat etenevät hankkeen kautta. Lisäksi syrjäytymistä pystytään ennaltaehkäisemään. Uutuusarvon näkökulmasta hankkeen tuottama työkirja antaa uusien asuinalueiden käyttöön työkalun, jolla saadaan käyntiin uudella asuinalueella nuoria tukevaa toimintaa. (Euroopan Unionin rakennerahastontietopalvelu, 2016; Ruuskanen; M, Hakoluoto; T ja Saari- Kauppinen; A, 2016.)

Ideamme oli lähteä juurruttamaan työkirjaa, tai osaa siitä Varkauteen, koska Varkauteen oli tulossa iso kouluverkkomuutos. Muutoksessa kolme isoa yläkoulua yhdistyivät yhdeksi isoksi kouluksi. Näimme kouluverkkomuutoksen paitsi haasteena, mutta myös mahdollisuutena lähteä kehittämään uuteen kouluun nuoria osallistavaa välituntitoimintaa syrjäytymistä ennaltaehkäisevästi. Yhteistyöhömmä valikoituivat juuri ne tahot, jotka olivat kiinnostuneita lähtemään kehittämään välituntitoimintaa uudessa Waltterin koulussa. Yhteistyötä tehtiin koulun ohella myös Varkauden nuorisopalveluiden kanssa ja mukaan otettiin myös Varkauden seurakunta, koska seurakunnalla on ollut jo ennestään paljon yhteistyötä koulun kanssa. Tulevina kirkon nuorisotyöntekijöinä oli luonnollista ottaa seurakunta mukaan toimintaan ja näin ollen mahdollistaa entistä tiiviimpi yhteistyön koulun ja seurakunnan välillä. Kohderyhmäksi valitsimme 5.–8.-luokkalaisten nuoret, koska heidän ikäiset nuoret alkavat olla lähellä murrosiän alkamisajankohtaa tai jo murrosiässä. Murrosiän tuomat muutokset voivat vaikuttaa nuorten sosiaalisiin suhteisiin, ajatuksiin ja mielipiteisiin oleellisesti. Näimme, että välituntitoiminnan kehittäminen heidän ikäisilleen voisivat tukea nuorten kasvua ja kehitystä positiiviseen suuntaan.

NuoriZaaristo-hankkeen työkirjassa on kolme osa-aluetta: Pop Up -nuokkaritoiminta, välituntitoiminta ja nuorten vapaaehtoistoiminta. Alkuperäinen opinnäytetyön ideamme oli viedä nämä kaikki kolme toimintaa koululle. Tilanteiden ja ajan kuluessa päädyimme, kuitenkin jätämme Pop Up -toiminnan kokonaan pois ja myöhemmin myös vapaaehtoistyön kehittämisen. Ajan ollessa rajallinen jätimme työkirjasta aiheeksi välituntitoiminnan kehittämisen, välituntitoiminnan suunnitelman tekemisen ja sen työstämisen eteenpäin. (Ruuskanen; M, Hakoluoto; T ja Saari- Kauppinen; A, 2016.)

2 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄ

Opinnäytetyössämme tutkimme ja teimme suunnitelman, kuinka voisimme kehittää välituntitoimintaa Waltterin koulussa. Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää välituntitoiminnan kehittämisen mahdollisuudet, että haasteet jokaisen yhteistyökumppanin näkökulmasta SWOT-analyysia hyväksi käyttäen. SWOT-analyysi on tärkeä, yksinkertainen ja hyödyllinen väline analysoitaessa vahvuuksia (Strengths), heikkouksia (Weaknesses), mahdollisuuksia (Opportunities) ja uhkia (Threats). SWOT-analyysi on kahden ulottuvuuden kuvaama nelikenttä, jossa kaavion vasemmalle puolelle kuvataan positiiviset ja kaavion oikealle puolelle negatiiviset asiat. Tulosten avulla meillä oli mahdollisuus tehdä päätelmiä ja saada toimintasuunnitelma siitä, mitä asioille voidaan tehdä. Miten vastaajien kokemia vahvuuksia voidaan käyttää hyödyksi? Miten heikkoudet voidaan muuttaa vahvuudeksi? Miten tulevaisuuden mahdollisuuksia voidaan hyödyntää ja kuinka uhat voidaan välttää? SWOT-analyysissä on harvoin mahdollista, että kaksi samaa henkilöä päätyy samaan lopputulokseen, vaikka heillä on samat tiedot organisaatiosta ja sen toimintaympäristöstä. Tuloksia tulee käyttää lähinnä suuntaa antavina. (Opetushallitus, i.a.).

Lähtökohtana suunnitelman tekemiselle meillä oli 5.–6.-luokkalaisille tehty Webropol-kysely, jossa selvitimme oppilaiden toiveita välituntitoiminnan kehittämiseksi. Webropol on yksinkertainen ja helppo tiedonkeruu- ja kyselytutkimustyökalu. Selaimella tehtävän kyselyn teko on helppoa ja tuloksista saatavat automaattiset raportoinnit ovat heti saatavilla (Webropol, i.a.).

Valitsimme Webropol-kyselyyn 5.–6.-luokkalaiset, koska tuon ikäiset alkavat olla lähellä murrosiän alkamisajankohtaa. Välituntitoiminnan tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy, osallisuuden, osallistamisen lisääminen ja omiin asioihin vaikuttamisen mahdollisuus. Murrosiän tuoma ristiriitaisuus ja hämmennys voi vaikuttaa nuoren sosiaalisiin suhteisiin, ajatuksiin ja mielipiteisiin. Toisten arvostaminen ja kunnioittaminen ovat tärkeitä asioita kasvun ja kehityksen tukemisessa, näitä asioita voimme välituntitoiminnalla edistää. Oppilaiden tulisi oppia tarkastelemaan muiden ihmisten näkökulmia, oikeuksia ja vastuita asioihin, sekä pohtimaan ihmisten erilaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Webropol-kyselyssä voi nimettömänä tuoda toiveitaan

esille. Oppilaat voivat täysin rehellisesti tuoda mielipiteitensä kyselyn kautta julki. Tulosten julkistaminen osoittaa sen, että mielipiteitä ja ajatuksia asioihin on yhtä monia kuin on oppilaitakin.

Hoikkala ja Paju kirjassaan *Apina pulpetissa* (2013) kuvaavat koulua kokonaisvaltaisena kaikkien kuuden astin tuomana tuntemusten kokonaisuutena. Koulukokemus säilyy monella tavalla nuoren aktiivisessa ja passiivisessa muistissa. Muistiin kertyy positiivisia ja negatiivisia muistijälkiä. Aikuisena meidän tehtävä on luoda kouluajalta enemmän positiivisia muistijälkiä kuin negatiivisia. Välituntitoiminnalla pystymme tukemaan 6.-luokkaisten nivelvaihetta ja siirtymistä 7.-luokalle. Onnistuneella välituntitoiminnalla voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja tukea siirtymistä 7.-luokalle. Nuori tuntee olonsa turvalliseksi, kun sama tuttu välituntitoiminta jatkuu ja nuori pystyy kohtaamaan entisiä luokkalaisia, vaikka entinen luokka olisi hajonnut. Tämän ikäinen tarvitsee tuttuja kavereita, mutta on myös samalla helposti johdateltavissa. Uudessa kaveripiirissä on suuri riski joutua pahoille teille, kun nuori haluaa hyväksyntää.

Tavoitteenamme opiskelijoina oli saada kokemus koulumaailman verkostoista. Halusimme myös selvittää keiden toimijoiden kanssa tulisi verkostoitua. Tavoitteena oli lisäksi saada ymmärrys koulumaailman hierarkiasta ja sen vaikutuksista nuoriin. Tarkoituksemme oli esitellä välituntitoimintasuunnitelma Waltterin koulun johtoryhmälle ja henkilöstölle, sekä saada heiltä palaute suunnitelmasta.

3 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ

3.1 Kouluverkkomuutos ja Waltterin koulu

Varkauden kouluverkossa on ollut paljon muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Aikaisemmin Varkaudessa on ollut kolme yläkoulua: Könönpellon, Päiviönsaaren ja Kuoppakankaan yläkoulut, nyt niitä on jäljellä yksi. Könönpellon yläkoulu suljettiin ensin ja myöhemmin aloitettiin suunnittelemaan Päiviönsaaren ja

Kuoppakankaan yläkoulujen yhdistämistä. Suunnittelun lähtökohtana oli halu muodostaa yhtenäinen peruskoulu. Koulujen yhdistämisellä haluttiin myös luoda Waltterin koulun oma sisäinen yhteisö. Samassa yhteisössä elävät rinnakkain esiopetus, alakoulu ja koko kaupungin yläkoulu. Kouluverkkomuutos on haaste ja mahdollisuus, joka vaatii paljon yhteistyötä ja ponnisteluja onnistuakseen. (Cemdrit case, 2017.)

Tarkasteltaessa sotkanetin tilastoa nuorten 7–15-vuotiaiden määrän kehitymisestä verrattuna koko Varkauden väestön määrään. Voidaan löytää syy, miksi kouluja on yhdistetty. Nuorten määrä laskee koko ajan. Vuonna 2007 Varkauden väestön ikäjakaumasta 10,1.% oli iältään 7–15-vuotiaita nuoria. Kymmenen vuotta myöhemmin 2017, enää 8,5 % varkautilaisista oli 7–15-vuotiaita. Varkauden kaupungin kokonaisuusluku on myös laskenut tällä ajanjaksolla (Sotkanet i.a.). Yhteiskunnan trendi perheiden koon pienenemisestä sekä taloudellinen tilanne vaikuttavat siihen, miksi kouluja suljetaan ja yhdistetään.

Kuoppakankaan koulu eli nykyinen Waltterin koulu on yhtenäiskoulu, joka aloitti toiminnan syksyllä 2017. Waltterin koulussa on 903 oppilasta ja oppilaat ovat 0.–9.-luokkalaisten. Päiviönsaaren koulu toimi Päiviönsaarella lokakuun puoliväliin 2017 saakka. Sen jälkeen koulut yhdistyivät Waltterin kouluksi Kuoppakankaalle. Tavoitteena on, että yläkoulut pikkuhiljaa sulautuvat yhdeksi yläkouluksi, sillä tällä hetkellä koulut on eriytetty eri puolille rakennusta. Tilanne tuo haasteita välituntitoiminnan suunnittelussa, koska yläkouluilla ovat välitunnit eri aikaan kuin alakoulussa. Yhteistä toimintaa on vielä mahdotonta suunnitella. Alakoulussa toimii esiopetus, jokaista vuosiluokkaa kohden yksi ryhmä, sekä musiikkiluokat 3. luokasta eteenpäin. Välituntitoiminnan suunnittelu toteutetaan yhteistyössä molempien yläkoulujen ja alakoulun välituntitoiminnasta vastaavien opettajien sekä oppilaskuntien kanssa. Toivomme näin saavamme suunnitelman linkitettyä alakoulusta yläkouluun yhtenäiseksi suunnitelmaksi. (Waltterin koulu, 2018.)

3.2 Seurakunta ja nuorisopalvelut

Seurakunta ei usein ole hyväksytty yhteistyökumppani sen uskonnollisuutensa vuoksi. Ihmiset voivat nähdä uskonnon vieraana asiana. Eri kulttuurien ja uskontojen tuleminen

koulumaailmaan voivat johtaa siihen, että seurakuntaa yhteistyökumppanina monesti vieroksutaan. Seurakunnan ja koulun yhteistyöhön vaikuttaa paljon koulun hierarkia. Lisäksi se kuinka hyvänä ja hyväksyttävänä koulussa nähdään seurakunnan toiminta ja uskonto. Joissakin kouluissa yhteistyötä tehdään sujuvasti, kun taas joissakin kouluissa yhteistyötä ei tehdä lainkaan seurakunnan kanssa. Ehkä usko ja uskon asiat voivat olla pelottaviakin asioita, joita kartellaan ja joista ei haluta puhua ääneen. Varkauden evankelis-luterilaisella seurakunnalla on paljon yhteistyötä koulun kanssa. Seurakunnan nuorisotyöntekijät ja papit käyvät usein kouluilla. Työntekijät ovat jalkautuneet eri kouluille ja toimivat kouluilla kummeina. Waltterin koululla toimii myös kummitoiminta. Seurakunnan rippikoulutyöstä vastaava nuorisotyöntekijä käy säännöllisesti Waltterin koululla tapaamassa nuoria. Näin hän tulee nuorille tutuksi jo paljon ennen rippikoulua. Tämä saattaa helpottaa joidenkin nuorten rippikouluun menoa, kun työntekijä on jo tuttu ennestään. Nuorisotyöntekijä tekee myös oppituntiyhteistyötä koulun kanssa. Seurakunta toteuttaa koululla aamunavauksia säännöllisesti. Säännöllisyys luo turvallisuutta, eikä siitä pidä luopua. Näin seurakunnan nuorisotyöntekijät tulevat tutuiksi ja turvallisiksi, sekä kynnyksensä hakeutua seurakunnan tarjoamiin tapahtumiin madaltuu. (Varkauden seurakunnan kasvatustyön johtokunta, 2018; Köykkä, A. 2014,70.)

Seurakunta järjestää 4.–6.-luokkalaisille tytöille ja pojille avointen ovien Alpo-toimintaa kerran viikossa seurakunnan työkeskuksella. Yhteistyössä koulun kanssa seurakunta järjestää 5.-luokkalaisille leirikoulupäivät. 6.-luokkalaisille seurakunta järjestää arvo- ja päihdekasvatusta Camera obscura –tapahtuman muodossa yhteistyökumppaneiden kanssa. Koulujen loma-aikoina seurakunta järjestää 1.–7.-luokkalaisille lomaleirejä, joihin osallistuu paljon lapsia ja nuoria. Seitsemännestä luokasta aina 18 vuotiaaseen nuoreen saakka seurakunnalla on avoin Ilpo-toiminta kerran viikossa työkeskuksella. Yhteistyössä Nuorisopalveluiden kanssa järjestetään seiskaluokkalaisten ryhmäytymispajat, joissa tavataan tulevat seiskaluokkalaisten ja tullaan tutuksi heille. (Varkauden seurakunnan kasvatustyön johtokunta, 2018.)

Varkauden nuorisopalvelut toimii tällä hetkellä Varkauden kaupunginkirjaston yhteydessä. Suunnitelmana on siirtyä Waltterin koulun läheisyyteen remontin alla olevaan taloon, johon tulee Nuorten talo ja Ohjaamo-toiminta. Nuorisopalveluiden erityisnuorisotyö oli jalkautunut kouluille jo silloin, kun oli vielä kaksi yläkoulu.

Nuorisotyöntekijät toimivat Waltterin koululla monella eri tavalla. He ovat läsnä nuorten elämässä, esimerkiksi erilaisten kerhojen muodossa. Koululla toimii sählykerho 5.-6.-luokkalaisille, sekä kaksi bändikerhoa. Seurakunnan kanssa yhteistyössä pidetään 5.-luokkalaisille tytöille pienryhmää. 7.-luokkalaisille pidetään mediakasvatustapahtuma, joka on kirjattu kulttuurikasvatussuunnitelmaan. (Heikkinen, henkilökohtainen tiedonanto, 17.5.2018.)

Nuorisopalvelut pitää oppilaskuntakoulutuspäiviä kaksi kertaa vuodessa, josta vastaa osallisuuskoordinaattori. Osallisuuskoordinaattori vierailee oppilaskunnan kokouksissa tiedottamassa ajankohtaisista asioista. Nuorisopalvelut organisoii myös 9- kortin, joka on yhdeksäsluokkalaisille kortti, jolla saa alennusta eri yrityksistä. Vuonna 2017 nuorisopalvelut järjestivät ensimmäistä kertaa kortin jakotilaisuuden. Aikaisemmin luokanohjaajat ovat jakaneet kortit. Tuleva Ohjaamo-toiminta palvelee varsinkin yläkoulun oppilaita, koska sieltä nuori saa samasta paikasta kaikki häntä koskevat palvelut. Erityisnuorisotyöntekijät, kuin myös seurakunnan nuorisotyöntekijät, ovat koululla voima ja yksi käsipari lisää nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Heikkinen, henkilökohtainen tiedonanto, 17.5.2018.)

4 NUORTEN HYVINVOINTI, OSALLISUUS JA SYRJÄYTYMINEN

4.1 Nuorten hyvinvointi

Lastensuojelulaki määrää kunnan tai useamman kunnan laatimaan yhdessä suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi, sekä kehittämiseksi. Suunnitelma tulee hyväksyä kunnan kunnanvaltuustossa ja se tulee tarkistaa vähintään neljän vuoden välein. Kunnanvaltuusto seuraa ja arvioi suunnitelman toteutumista vähintään kerran valtuustokauden aikana. Lakisääteinen suunnitelma tulee ottaa osaksi kuntastrategiaa ja suunnitelma tulee ottaa huomioon silloin, kun laaditaan kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa. Suunnitelmassa tulee käydä ilmi muun muassa lasten ja nuorten kasvuolot, hyvinvointi sekä hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet.

Suunnitelmassa tulee näkyä myös palvelut yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten ja lasten ja nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Lisäksi tulee olla suunnitelma niiden toteuttamisesta ja seurannasta. (Lastensuojelulaki, 2007; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2018.)

Varkaudessa voimassa oleva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2016–2019. Se on tehty Varkauden ja Joroisten yhteiseksi suunnitelmaksi. Suunnitelmassa on huomioitu kuntakohtaiset erot palveluiden suunnittelussa ja järjestämisessä. Sekä lisäksi täydentävänä tekijöinä toimiala- tai yksikkökohtaiset suunnitelmat palveluiden järjestämisessä. Myös yhteistyö seurakunnan, yhdistysten, sekä muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on tärkeää. Tämä otetaan huomioon kuntakohtaisessa palveluiden kehittämisessä. Asiaa tarkastellessa paneudumme aiheeseen Varkauden kaupungin näkökulmasta. Varkaudessa on tehty sopimus lasten, nuorten ja perheiden kehittämissyhteistyöstä SOS-lapsikylän kanssa vuoteen 2020 saakka. Tässä kehittämishankkeessa kehitettyjä toimintamalleja hyödynnetään Varkaudessa ja Joroisissa sosiaali- ja terveystalvelujen yhteistoiminta-alueella. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016–19, Varkaus ja Joroinen, 2016, 4, 35.)

SOS-lapsikylä hanke aloitti Varkaudessa vuonna 2015. Sen tavoitteena on kehittää paikkakunnalle uudenlainen toimintamalli, joka lisää perheiden hyvinvointia ja samalla vähentää perhepalveluiden kustannuksia. Kehitystyö on jo pitkällä ja kehitystyön perustaksi on luotu hyvinvoinnin viitekehys. Se kattaa ne osa-alueet, joilla tarvitaan uudenlaisia tekoja ja ymmärrystä lapsiperheiden hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Varkaudessa on vahvistettu koululaisten ja nuorten jalkautuvaa työtä ja nuorisotyö onkin jalkautunut kouluille. Etsivä nuorisotyö vakiintui vuonna 2015 ja nuorten tukihenkilötoiminta on myös käynnistynyt. Oppilashuoltolain uudistuminen vuonna 2014 ja sen toimintojen kehittäminen ovat tuoneet käytänteitä, jotka ovat koettu hyväksi kouluilla ja oppilaitoksissa. Esimerkiksi SOS-lapsikylä ja Varkauden kaupunki ovat luomassa toimintamallia lapsiperheiden tueksi. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016-19 Varkaus ja Joroinen, 2016, 4,35.; SOS-lapsikylä, i.a.)

Mallin tarkoituksena on pyrkiä vastaamaan lasten ja lapsiperheiden tarpeisiin oikea-aikaisesti ja vaikuttavasti. Malli sisältää perhekumppanin kulkemaan perheen rinnalla

tuoden heille kokonaisvaltaista tukea aiemman sirpaleisen palvelujärjestelmän tilalle. Perhekumppanin tehtävä on varmistaa, että perhe saa heidän tarpeita vastaavan tuen. Lisäksi mallissa kehitetään perheille peruspalveluiden vahvaa selkärankaa. Peruspalveluiden selkäranka koostuu neuvolan, varhaiskasvatuksen, perus- ja toisen asteen koulun, sekä nuorisotyön yhteistyöstä. Mallin lähtökohtana on yhteistyötahojen kokonaisvaltainen kiinnostus perheiden hyvinvoinnista. Mallissa myös tuetaan lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollistetaan yksi harrastus perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. (SOS-lapsikylä, i.a.)

4.2 Nuorten osallisuuden näkymä

Nuorten osallisuudella tarkoitetaan osallisuuden tunnetta, joka muodostuu tiedosta, motivaatiosta, taidosta ja vallasta vaikuttaa. Nuorella täytyy olla riittävästi tietoa, hänen tarvitsee kokea sisäistä tarvetta osallistua ja sitoutua päätöksentekoon, jotta hän voi tuntea osallisuutta. Nuorten osallisuudella on monta ilmenemismuotoa. Näitä ovat esimerkiksi vallankäyttö ja toimijuus. Vallankäyttö liittyy oletettavasti enemmän vaikuttamiseen ja toimijuus taas kansalaistoimintaan. Yksi nuorisotyön tavoitteena onkin nuorten kansalaistoiminnan edistäminen. Tavoite toteutuu parhaimmillaan järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa. Tämä osallisuuden muoto on mahdollisesti kaikkein lähimpänä osallistumista, koska kyse on aktiivisesta ja toiminnallisesta kansalaisuudesta. (Vehviläinen, 2006, 78–79.)

Varkaudessa nuorten osallisuutta tuetaan monille eri tavoin. Varkaudessa toimii Nuortenvaltuusto ja Warjovaltuusto. Nuorisovaltuuston jäsenistä osa on Waltterin koulun oppilaita. Warjovaltuusto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa tänä vuonna Eurooppa-päivänä ja Lasten oikeuksien päivänä. Nuorten warjovaltuustossa keskustellaan ja arvioidaan ajankohtaisia asioita. Asiat ovat nuoria koskettavia ja kiinnostavia. Keskustelu käydään yhdessä asioista päättävien tahojen kanssa. (Nuorisopalvelut Varkaus, 2018, Heikkinen, henkilökohtainen tiedonanto 17.5.2018.)

Toiminnallisella osallistumisella on yhteisöllinen ja yksilöllinen merkitys. Toiminnallinen osallistuminen on mahdollisuus koko lapsi- ja aikuisyhteisölle ja osallistuminen on jokaisen yksilön perusoikeus elämänvaiheesta riippumatta. (From, K,

Koppinen, M- L, 2000, 117.) Osallistumisen varjopuolena voi olla kiusaaminen. Sotkanetin 8. ja 9. luokkalaisille vuosina 2000–2015 “koulukiusattuna vähintään kerran viikossa”- kyselyjen mukaan on koko maan osalta havaittavissa viikoittaisen kiusaamisen olevan matalampi 2000–luvun alussa. (Taulukko 1)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista [info ind. 1514](#)

Taulukko 1

Lähde: Sotkanet.fi

Vuosikymmenen vaihteessa 2008–2010 viikoittainen kiusaaminen oli lisääntynyt, korkeimmillaan se oli vuonna 2008. Vuoteen 2015 mennessä viikoittainen kiusaaminen oli selvästi vähentynyt, alle vuoden 2000 tason. Pohjois-Savon lukuja tarkastellessa on havaittavissa samanlainen kehitys kuin koko maassa. Kun tarkastellaan Varkauden lukuja, vuonna 2000 oli viikoittaisen kiusaamisen prosentti korkeampi kuin koko maan vastaava. Vuoden 2008 prosentti oli taas ollut pienempi kuin koko maan ja Pohjois-Savon luku. Vuoden 2013 Varkauden prosentti oli myös matalampi kuin koko maan luku. (Sotkanet, 2005–2018). Kyselyissä ilmenneiden tulosten suunta on hyvä. Tähän ovat todennäköisesti vaikuttaneet KiVa Koulu- eli “Kiusaamista Vastustava Koulu” – ohjelma. Ohjelma on aloittanut toimintansa Suomen kouluissa vuonna 2009 leviten tästä jo yli 900 maamme kouluun, mukaan lukien myös Varkauden koulut. Liikkuva koulu - ohjelman tuleminen kouluun vuonna 2010 on voinut osaltansa vaikuttaa oppilaiden

koulussa viihtyvyyteen, sosiaalisuuteen ja työrauhaan. Tätä kautta myös oleellisesti koulukiusaamisen ilmenemiseen kouluissa. (KiVa Koulu, 2012; Liikkuva koulu, 2016).

4.3 Syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä

Nuorisotyö on työtä, jota tehdään nuorten kanssa. Sen keskeisinä teemoina ovat muun muassa nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen, hyvinvoinnin tukeminen ja osallisuuden edistäminen. Kun puhutaan nuorten syrjäytymisestä, viitataan usein tutkimuksissa yhteiskunnallisten järjestelmien, kuten koulutus- ja työmarkkinajärjestelmien ulkopuolelle jäämiseen. Nuorten alhainen koulutus, pitkäaikainen työttömyys ja toimeentulo-ongelmat ovat suuria syrjäytymisen riskitekijöitä. Lisäksi huono elämänhallinta, terveydelliset ongelmat, vähäiset sosiaaliset suhteet sekä yhteiskunnallisen osallisuuden vähäisyys vaikuttavat usein negatiivisesti nuorten hyvinvointiin yhteiskunnassa. Huono-osaisuuden osa-alueiden merkitys tulee ymmärtää. Niihin tulee kiinnittää huomiota niiden mahdollisten ketjuuntumisen ja päällekkäisyyden saralta. Myös yksinäisyys ja ystävien puute ovat syrjäytymisen keskeisimpiä syitä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2017).

Syrjäytyneitä ja syrjäytymisriskissä olevia nuoria arvioidaan olevan 14 000:n ja 100 000:n välillä. Tarkkaa määrää on vaikea arvioida, sillä tilastoilla voidaan kuvata ainoastaan erilaisia huono-osaisuuden tiloja ja syrjäytymisen riskejä. Näitä ovat esimerkiksi osallistumattomuutta koulutuksen tai työmarkkinoihin, tai negatiivisten elämäntapahtumien, kuten esimerkiksi sairauden, kuoleman tai huostaanoton osalta. Poikkileikkaustilastoista ei voida vielä sanoa, kuka on syrjäytynyt, vaan korkeintaan, kenelle ja kuinka monelle nuorelle on kasaantunut riskitekijöitä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2017).

Elinkeinoelämän valtuuskunnan eli EVA on julkaissut vuoden 2012 helmikuussa raportin ”Hukassa– Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?”. Raportissa esitettiin Suomessa olevan noin 51 300 syrjäytynyttä nuorta. Tämä luku kertoo 15–29-vuotiaiden ja vain perusasteen suorittaneiden työttömien työnhakijoiden, työvoiman ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten yhteismäärää vuonna 2010. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2017).

Syrjäytymisessä on usein kyse hyvinvoinnille merkityksellisen tekijän puuttumisesta nuoren elämässä. Syrjäytyminen tulisi nähdä prosessina, jossa erilaiset negatiiviset tekijät ketjuuntuvat ja kasaantuvat. Yksittäiset ongelmat joillakin hyvinvoinnin osa-alueella eivät vielä välttämättä horjuta elämänhallintaa. Syrjäytyminen alkaa usein silloin, kun huono-osaisuuden osa-alueet alkavat kasautua ja moninaistua. Näin oman elämän hallinnan mahdollisuudet alkavat heikentyä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2017).

Huono-osaisuuden kasautumisessa ja syrjäytymisessä voidaan nähdä elämänkulussa tapahtuva prosessi. Siihen sisältyy muun muassa kulttuurisia, sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia tekijöitä. Huono-osaisuus voi olla myös ylisukupolvista, jolloin ongelmat voivat siirtyä sukupolvelta toiselle. Näitä ovat esimerkiksi erilaisten päihteiden käyttö, sekä taloudelliset ongelmat. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2017.)

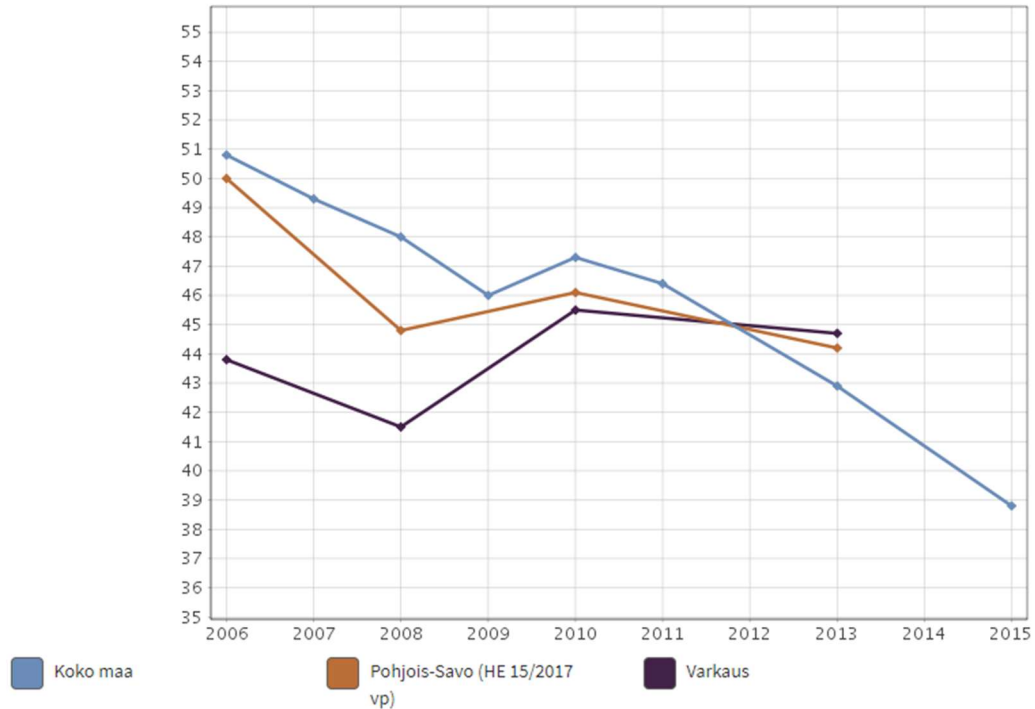
5 NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY VARKAUDEN KOULUISSA

Varkaus on säännöllisesti osallistunut valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn. Kouluterveyskysely kerää tietoa nuorten elinoloista, koetusta terveydestä, kouluoloista, terveystottumuksista sekä opiskeluhuollosta. Tulokset tukevat nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä oppilaitoksissa ja kunnissa.

Nuorten osallistaminen ja kuuleminen heitä koskevissa asioissa mahdollistaa sen, että nuori tuntee itsensä tärkeäksi osaksi yhteisöä. Näin nuori integroituu vahvaksi osaksi yhteisöä ja yhteiskuntaa. Integroituminen auttaa löytämään nuorta oman paikkansa yhteiskunnassa. Samalla nuori osallistuu vaikuttamaan yhteiskunnan toimintaan ja sitouttaa niiden normeihin. Esimerkiksi koulutus ja työllistyminen ovat ensisijaisen tärkeitä ja syrjäytymistä ehkäiseviä asioita läpi koko elämän ajan. Yhteiskunnasta ulkopuoliseksi jääminen kasvattaa riskiä syrjäytymisen, mielenterveys- ja päihdeongelmien ilmenemiseen. Näiden ilmenemisellä on todettu olevan myös suuria taloudellisia menetyksiä valtiolle vuosittaisella tasolla. Sotkanetin 8. ja 9. luokkalaisille

vuosina 2006–2015 tehtyjen ”Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin”-kyselyjen mukaan (Taulukko 2)

Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (-2015) info ind. 357

Taulukko 2

Lähde: Sotkanet.fi

Niin kuin taulukosta 2 näkyy, tilanne on ollut koko maassa korkea. Hieman yli 50 % nuorista ei tiedä kuinka he voisivat vaikuttaa koulun asioihin. Varkauden osalta tilanne on hieman parempi 43,8 %. Tulokset ovat laskeneet tasaisesti koko Suomen osalta aina vuoteen 2015 asti. Varkauden tilanne on lähes koko ajan pysynyt muuttumattomana ja vuoden 2015 tilastojen mukaan vastaava luku 44,7 %. (Sotkanet 2005–2018.)

Luvut ovat varsin korkeita ottaen huomioon sen, että Suomen lainsäädäntö velvoittaa lasten ja nuorten osallisuuteen. Nuorten tulee saada vaikuttaa heitä itseään koskeviin asioihin. Perusopetuslaki (47a/1998) säättää muun muassa siitä, että oppilaiden osallisuutta tulee edistää. Lisäksi tulee huolehtia siitä, että oppilaille on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä heidän asemaansa liittyvissä asioissa. Myös Nuorisolain (8/2006) mukaan nuoria on kuultava heitä itseään koskevissa asioissa. Myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (1990) lasten oikeuksista julistaa, että lapselle on annettava

mahdollisuus tulla kuulluksi. (Perusopetuslaki, 1998; Nuorisolaki, 2006; YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, 1990.)

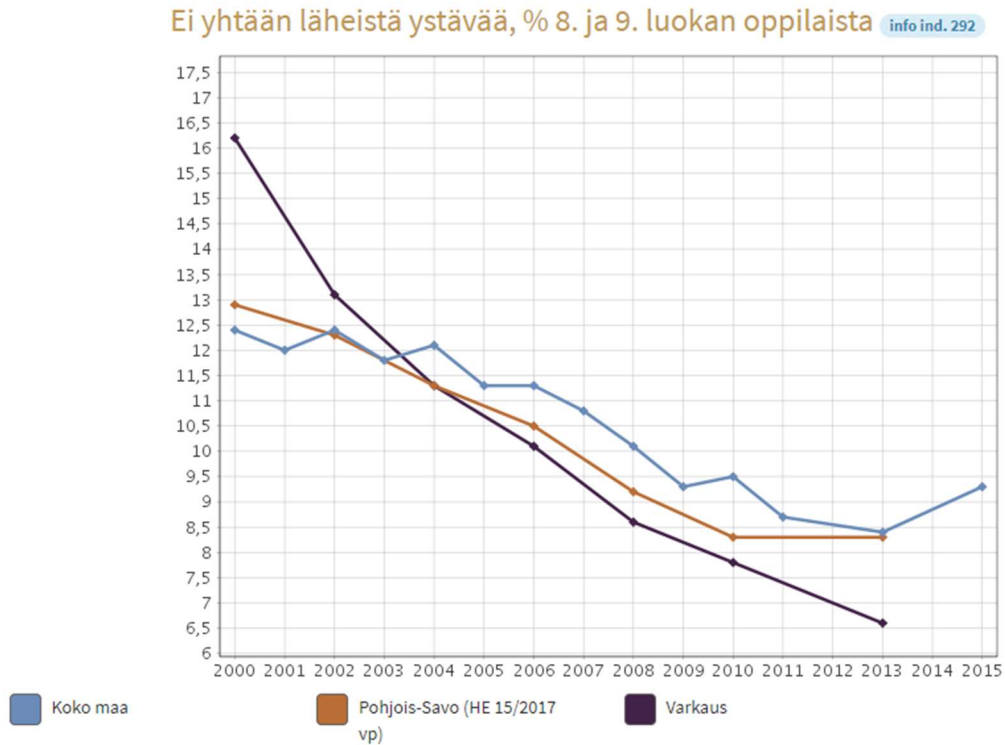
Vasta tällä vuosituhanella nuoriin ja heidän vaikuttamismahdollisuuksiin on kiinnitetty enemmän huomiota yhteiskunnallisella tasolla. Esimerkiksi kirkon rippikoulusuunnitelma (2017) huomioi nuoren osallisuuden ja osallistamisen yhteiskunnallisena vaikuttajana. Nuoren mielipidettä tulee kuunnella ja hänet tulee ottaa huomioon omana ainutlaatuisena yksilönään. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon LAVA eli lapsivaikutusten arviointi on menetelmä ja työkalu. Työntekijät voivat käyttää työkalua kaikkien alle 18- vuotiaiden lasten ja nuorten kanssa tehtävässä päätöksenteossa. LAVAN tavoitteena on pyrkiä löytämään parhaat ratkaisut lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Sen tarkoituksena on edistää ja vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta, oikeuksia ja vaikutusmahdollisuuksia. Esimerkiksi kirkon jäsenenä nuori saa äänioikeuden kirkollisissa vaaleissa 16-vuotiaana. 18-vuotiaana hän voi asettua itse ehdolle kirkollisvaaleihin. Nuorilta pyydetään usein myös palautetta seurakunnan toiminnassa mukana olemisesta. Palautteen pohjalta toimintaa voidaan kehittää ja parantaa nuorten näköiseksi. (Sakasti, i.a; Lapsivaikutusten arviointi i.a.)

5.1 KiVa koulu

Turun yliopistossa kehitetty KiVa Koulu eli “Kiusaamista Vastustava Koulu” on kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. Sen on todettu olevan yksi tehokkaimmista kiusaamista ehkäisevistä ohjelmista. KiVa Koulussa on mukana yli 900 koulua ja ohjelmaa kehitetään kerättävien lisenssimaksujen turvin. Kouluista kerättyjen palautteiden perusteella ohjelmaa kehitetään jatkuvasti. Tuottamalla muun muassa uutta materiaalia, webinaareja, kansainvälistä ystäväkoulutoimintaa sekä konsultaatiota ohjelman toteuttamisen suhteen. (KiVa Koulu, 2012).

Varkauden koulut kuuluvat KiVa Koulu -ohjelmaan. Sen yleiset toimenpiteet kohdistuvat koko koulun oppilaisiin kiusaamista ennaltaehkäisemällä ja sitä vähentämällä. KiVa Koulu Varkauden kouluissa ei hyväksytä kiusaamista. Kiusaamistapauksissa toimitaan KiVa Koulu- toimintatapojen mukaisesti. Aikuinen, joka on saanut kiusaamisesta tiedon, puuttuu kiusaamiseen heti ja toistuvasta

kiusaamisesta tapaus viedään KiVa- tiimille. Tiimin työpari haastattelee kiusattua ja kiusaajaa. Käytyt keskustelut kirjataan, tilannetta seurataan ja siihen palataan kiusaajan ja kiusatun kanssa. Luokanohjaaja tai -opettaja tiedottaa asian käsittelystä kotiin. (Kiva Koulu, i.a.) Sotkanetin “Ei yhtään läheistä ystävää” -tilaston mukaan (Taulukko 3)

Taulukko 3

Lähde: Sotkanet.fi

8. ja 9. luokkalaisten nuorten tilanne on vuodesta 2000 vuoteen 2015 koko maan osalta laskenut 9,3 prosenttiin. Kun tarkastellaan asiaa Varkauden osalta, vuonna 2000 tulokset ovat olleet hieman korkeammat koko maahan verrattuna. Tilastoissa on nähtävissä selkeitä muutoksia parempaan vuosien 2008–2009 aikana. Tähän liene suuresti vaikuttanut KiVa Koulu -ohjelman tuleminen suomalaisiin kouluihin. Tutkimusten mukaan KiVa Koulu -ohjelman tuleminen myötä on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä. Esimerkiksi turvallisuuden tunteen parantuminen, lisääntynyt viihtyvyys ja kiusaamisen väheneminen. (Kiva Koulu. 2012; Sotkanet, 2005–2018.)

5.2 Liikkuva koulu

“Liikkuva koulu” on ohjelma, jossa kaikki Varkauden koulut ovat mukana. Se on hanke ja yksi hallitusohjelman osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeista. Hankkeen tavoitteena on, että jokainen peruskoululainen liikkuu tunnin päivässä. Liikkuvan koulun rahoituksesta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikkuva koulu on valtakunnallinen ohjelma, jonka tavoitteena on aktiivisemmat ja viihtyisämmät koulupäivät. Liikuntatieteenmaisteri Henna Haapala tutkii liikuntapedagogiikan väitöskirjassaan “Finnish Schools on the Move: Students’ physical activity and school-related social factors” tekijöitä, joihin liikkuva koulu toimintaan aloittavan koulun kannattaa kiinnittää huomiota. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää oppilaiden viihtyvyyteen, sillä väitöskirjatutkimuksen mukaan oppilaiden osallistuminen välitunnilla tapahtuvaan liikkumiseen loi yhteenkuuluvuutta, oli yhteydessä koulussa koettuihin vertaissuhteisiin ja koulun ilmapiiriin. Viihtyvyyden rakentamista edistäviä tekijöitä olivat: oppilaiden aktiivisempi rooli, myönteisiä vuorovaikutussuhteita lisäävät liikkumismahdollisuudet ja koulun aikuisten osallistuminen ja roolimalleina toimiminen. (Liikkuva koulu, 2016; Henna Haapala, 2017.)

Liikkuvassa koulussa istutaan vähemmän ja liikutaan välitunneilla, kuljetaan koulumatkat omin lihasvoimin ja tuetaan toiminnallisilla menetelmillä oppimista. Tärkeää on myös oppilaiden oppiminen, osallisuus suunnitteluun, päätöksentekoon ja toimintaan mukaan ottaminen. Koulupäivien saamiseksi aktiivisemmaksi ja viihtyisämmäksi. Vuorovaikutuksella ja yhteistoiminnallisuudella on koulun ilmapiiriä parantava vaikutus. Lisäksi niillä on vaikutusta myös koulun työrauhaan, oppilaiden sosiaalisiin taitoihin ja oppimiseen. Liikkuvan koulun kautta on mahdollista saada välituntiohjaajakoulutusta. Varkauden alueella koulutusta järjestää Pohjois-Savon liikunta ry. (Liikkuva koulu, 2016.)

Varkauden koulujen yhtenä toimintaperiaatteena on liikkuvakoulu. Liikkuva koulu ideologia on kirjattu myös osaksi opetussuunnitelmaa. Varkaudessa liikkuva koulu toiminta näkyy koko koulun käynnissä mahdollisuutena liikkua koulupäivän aikana. Kouluilla järjestetään liikuntailtapäiviä syksyllä ja keväällä. Koulujen välillä järjestetään erilaisia koulujen välisiä urheilukilpailuja. Esimerkiksi jääpällo-,

reikäkeikko-, yleisurheilu- sekä jalkapalloturnauksia. Turnaukset järjestetään yhteistyössä lajeja harrastavien seurojen kanssa. Tämä on myös kanava saada nuoret mukaan liikuntaharrastuksen pariin ja tutustumaan uusiin kavereihin. Waltterin yläkoulussa koulussa järjestetään myös koulun sisäisiä luokkien välisiä turnauksia, esimerkiksi sählyturnaus. Varkauden koululla on toteutettu Pohjois-Savon liikunta ry:n järjestämää välituntiohjaajakoulutusta. Waltterin yhtenäiskoululla tätä koulutusta ei ole käytetty, mutta tekemämme kehittämis ehdotuksen pohjalta välituntiohjaajakoulutus on syksyllä 2018 toteumassa. (Liikkuva koulu, 2016, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016–19 Varkaus ja Joroinen, 2016.)

Varkaus on mukana SOS-lapsikylä hankkeessa. Varkauteen on luotu toimintamalli, joka tukee ja mahdollistaa Varkautelaiselle lapselle ja nuorelle harrastaa jotain. Toimintamallissa avustetaan vähävaraisista perheistä olevia lapsia ja nuoria yhden harrastuksen kustannuksissa esimerkiksi urheiluseuran seuramaksussa. Tällä hetkellä malli on käytössä vain Varkaudessa mutta tulevaisuudessa suunnitteilla on mallin valtakunnallistaminen. (SOS- lapsikylä, i.a.).

6 VÄLITUNTITOIMINNAN KEHITTÄMINEN WALTTERIN KOULUSSA

6.1 Kysely välituntitoiminnan kehittämisestä Waltterin kouluun ja tulosten analysointi

Toteutimme tiedonkeruumenetelmänä kartoittavan kyselyn välituntitoiminnasta, joka oli suunnattu Waltterin koulun 5.–6.-luokkalaisille. Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä internetissä ja sen linkki toimitettiin neljälle eri luokan opettajalle (Liite 1). Opettajilta oli ensin kysytty heidän halukkuuttaan olla avustamassa kyselyn toteuttamisessa. Sen jälkeen pyysimme sähköpostilla kyselyyn luvan myös Waltterin koulun apulaisrehtorilta. Luvan saatuaamme toteutimme kyselyn ja toivoimme, että kyselyyn vastattaisiin ennen syyslomaa, eli ennen viikkoa 42. Määräaikaan mennessä kolme luokkaa oli vastannut kyselyyn. Kaiken kaikkiaan vastanneita oli 74 oppilasta.

Kyselyyn vastasi (Liite 2) 40 tyttöä ja 34 poikaa. Näistä 46 oli 5.-luokkalaista ja 28 6.-luokkalaista. Vastauksia kysymykseen, mitä toimintoja toivoisit välitunnille, saatiin monenlainen kirjo. Suurin osa lasten välituntitoiveista liittyi liikuntaan tai liikuntavälineiden hankintaan. Toivottiin aikuisen tai vanhempien lasten toteuttamaa toimintaa. Oli eväisiin ja herkkuihin liittyviä toiveita sekä toivottiin puhelimen käyttöä välitunnilla. Muutama vastaaja ei osannut sanoa mitään toivetta, ja yhden mielestä kaikkea oli jo riittävästi.

Kysyimme myös oppilaiden kiinnostusta olla mukana kehittämässä välituntitoimintaa. Myönteisiä vastauksia saimme 28. Kysymykseen, miten he haluaisivat olla mukana kehittämässä toimintaa, vastauksista nousi esille epätietoisuus keinoista. Noin puolet osasi nimetä, miten voisi olla mukana. Keinoja, joilla haluttiin olla mukana, olivat muun muassa toimiminen ohjaajana. Haluttiin olla myös rakentamassa paikkoja, esimerkiksi maalaamassa ja kunnostamassa pihaa.

Tämän kyselyn vertailukohdaksi olemme valinneet yhteistyökumppanimme Varkauden Nuorisopalveluiden tekemän kyselyn seiskaluokkalaaisille elokuussa 2017 ryhmäytymispäivässä. Tuossa kyselyssä kysyttiin toiveita ohjattuun toimintaan sisälle ja ulos. Seiskaluokkaisten toiveet ulkovälitunnille olivat paljon liikuntaan liittyviä. Muutama toivoi pelikoneita ja ruokailua. Sisävälitunnille toivottiin lepohuonetta, pelihuonetta ja bändiluokkaa. Sisäliikuntaa oli toiveissa, sekä kioskia ja laturi- paikkoja tavaroiden säilytyslokeroihin toivottiin.

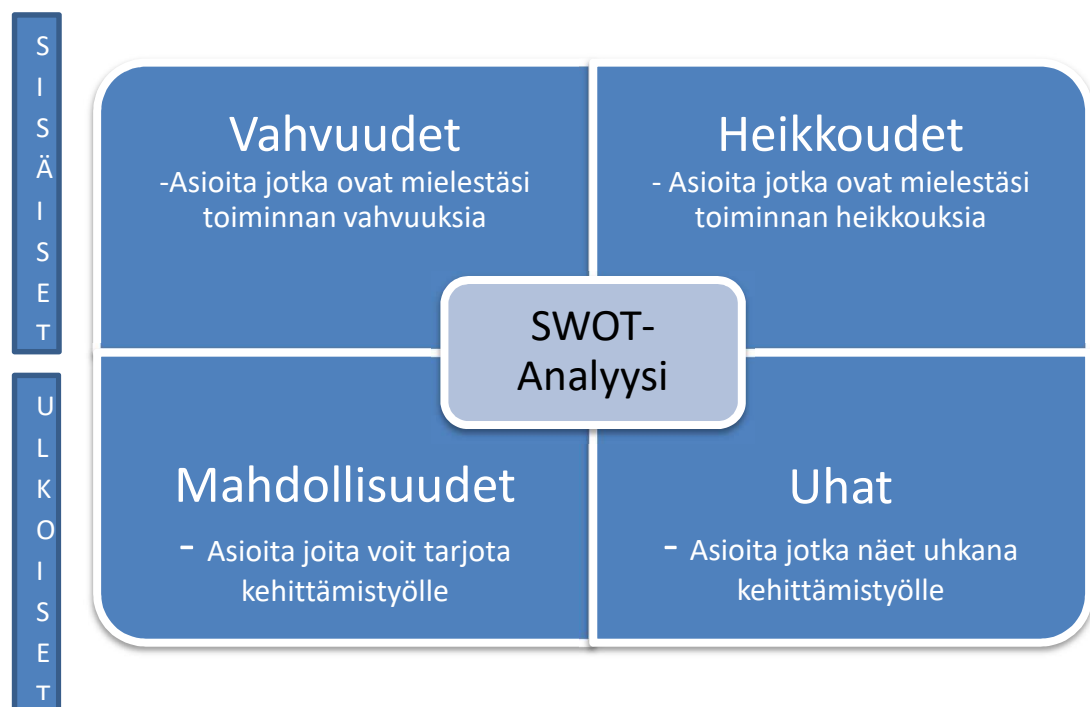
Kyselyiden tuloksia vertailtaessa huomattiin, että molemmat ikäluokat halusivat ulkovälitunneille erilaisia liikunnallisia toimintoja. Yläkoululaiset toivoivat sisälle hengailu- paikkoja, koska heillä on myös sisävälitunteja. Alakoululaisilla ei ole sisävälitunteja. Seiskaluokkalaisten innokkuutta olla mukana toiminnassa ei kysytty. 5.–6.-luokkalaaisista vastanneista kolmannes oli innokkaita olemaan mukana toiminnan toteuttamisessa. Tämä oli ilahduttavaa, sillä se kertoo ryhmässä olevan lapsia, joiden avulla saamme kehitettyä välituntitoimintaa alakoulun puolella.

Henna Haapala (2017) toteaa väitöskirjassaan, että yläkoulu on oma todellisuutensa. Suomessa koulun toimintakulttuurin nähdään muuttuvan voimakkaasti yläkouluun siirryttäessä. Välituntiliikkuminen vähenee alakoulusta siirryttäessä yläkouluun.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että yläkoululaiset liikkuvat ja istuivat alakoululaisiin nähden vähemmän. Poikia on helpompi aktivoida liikkeelle, tytöt liikkuvat koulussa vähemmän kuin pojat. Tytöillä on erilaiset toiveet välituntiliikunnalle. Nämä tulisi ottaa välituntisuunnitelmassa huomioon ja niiden toteuttamiselle tulisi varata aikaa ja tilaa. Koulujen välituntitoimintaa suunniteltaessa, on hyvä kiinnittää huomiota vähän liikkuvien tai tukea tarvitsevien oppilaiden toiveisiin. Haapalan mukaan muutokset aktiivisempiin ja viihtyisämpiin koulupäiviin vievät aikaa. Näiden asioiden eteen kannattaa kuitenkin nähdä vaivaa, sillä niille on suuri tarve kouluissa. Haapala uskoo, että kyseessä on enemmänkin asenteet ja niiden muuttaminen sekä luovuus, kuin käytettävän rahan vähyys. (Haapala, 2017.)

6.2 Kehittämistyön haasteet ja mahdollisuudet

Halusimme selvittää koulun välituntitoiminnan haasteita ja mahdollisuuksia haastatteleamalla koulumaailmassa toimivia yhteistyökumppaneitamme. Tarkoituksena oli selvittää välituntitoiminnan kehittämisen mahdollisuudet ja haasteet yhteistyökumppaneidemme näkökulmasta.

KAAVIO 1. SWOT-analyysi

Otimme tähän työkaluksi SWOT-analyysin (Kaavio 1), koska tämän työkalun avulla saimme näkyväksi yhteistyökumppaneiden näkemykset välituntitoiminnan kehittämiseksi Waltterin koulussa. Analyysiin osallistui Varkauden nuorisopalvelujen kaksi erityisnuorisotyöntekijää ja Waltterin koulussa toimiva seurakunnan nuorisotyöntekijä. Lisäksi mukana olivat Waltterin koulun alakoulun yksi ja yläkoulun kaksi välituntitoiminnasta vastaavaa opettajaa. Teimme jokaiselle analyysiin osallistujalle paperille taulukon, joka oli jaettu neljään eri laatikkoon. Laatikot olivat jaoteltu vahvuuksiin, joita nähtiin toiminnan kehittämiseksi sekä heikkouksiin, joita koettiin puuttuvan toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi jako tehtiin kehittämistyön mahdollisuuksiin, joita voitiin tarjota kehittämistyölle ja kehittämistyöhön liittyviin uhkatekijöihin, joita nähtiin kehittämistyölle. Keskustelut yhteistyötahojemme kanssa nauhoitettiin.

Vahvuuksina koettiin koulun oppilaiden ja opettajien innokkuus olla kehittämistyössä mukana. Hyvä tiimityöskentely ja hyvät tilat, joista erityisesti nostettiin esille pingispöydät, aulatila, sekä sali tuotiin vahvuuksina esille. Vahvuuksina nähtiin lisäksi ohjaustilanteet liikunnassa, musiikissa, peleissä ja leikeissä. Vahvuuksina nähtiin myös se, ettei kuulunut koulun varsinaiseksi työntekijäksi, sillä ulkopuolisena henkilönä on helpompi lähestyä nuoria. Toisaalta taas tutuus nuorten ja koulun henkilökunnan kanssa nähtiin vahvuutena toiminnan kehittämiseksi. Ammatillinen kohtaaminen, oma ammatillinen osaaminen ja nuorten osallistaminen koettiin tärkeinä. Lisäksi myös työaika koettiin hyvänä ja mahdollistavana tekijänä työskentelylle.

Heikkouksina nähtiin muun muassa oppilaiden motivaatio ja oma-aloitteisuus välituntitoiminnan järjestämiseen. Puutteelliset tilat ja välineet, välituntien lyhyys, sekä määrärahojen puuttuminen koettiin heikkouksina. Lisäksi heikkoutena nähtiin yhteistyö ja yhteisen sävelen puuttuminen koulun kanssa toiminnan kehittämiseksi. Ihmiset eivät tunne, eivätkä tiedä toisiaan, joten myös tämä hankaloittaa yhteistyön tekemistä. Myös työaika nähtiin heikkoutena, varsinkin yhteistyökumppaneiden toiminnan näkökulmasta. Työaika on keskittynyt pääasiallisesti vain nuorten vapaa-ajalle, eikä kouluajalle. Osassa vastauksista kyseenalaistettiin se, että onko työaikaa ja resursseja välituntitoiminnan kehittämiseksi.

Mahdollisuuksina tuotiin esiin ohjaajakoulutuksen tärkeys, sekä pelien ja turnauksien ideoinnit. Lisäksi mahdollisuuksina nähtiin aika ja ajankäyttö, nuorten kuuleminen ja heidän osallistaminen. Yhteistyöverkoston hyödyntäminen, kuten esimerkiksi oppilaskunnan ja eri toimijoiden toisilleen tutuksi tulemista koettiin mahdollisuutena. Mielekkään toiminnan mahdollistaminen, tilojen, sekä välineiden hankkiminen ja niiden käyttö, esimerkiksi välkkäriskoulutuksessa ja koulutoiminnassa nähtiin mahdollisuuksina.

Uhkina koettiin tilojen käyttö ja niiden puutteellisuus. Tällä tarkoitettiin sitä, että sali on välituntien aikoina täynnä. Välkkärien koulutuksen tulevaisuus ja sen jatkumo nähtiin myös uhkana. Lisäksi uhaksi välituntitoiminnan kehittämiseksi nähtiin yhteistyön puute. Yhteistyö ei ole molemminpuolista koulun ja koulun ulkopuolisen tahon osalta, kuten esimerkiksi ei seurakunnan kanssa. Ulkopuoliselta taholta odotetaan, että se tulee ja pelastaa. Toisaalta myös ulkopuolisen rooli saatettiin nähdä uhkaavana ja pelottavanaakin. Kyselyissä tuli myös ilmi se, että antaako koulu mahdollisuuden ulkopuoliselle toimijalle? Onko sen toimintamalli riittävän pitkäjänteistä ja sitoutuuko koulu yhteistyöhön riittävästi? Analyysia tehdessä heräsi kysymys, että kuinka koulun ulkopuoliset toimijat suhtautuvat koulun opetus- ja kasvatus tavoitteisiin? Ovatko he tutustuneet tavoitteisiin ja kuinka ne vaikuttavat koulun ulkopuolisten tahojen toimintaan koulussa? Onko joissakin koulun opetus- ja kasvatustavoitteissa ristiriitaa heidän omien kasvatustavoitteidensa kanssa, joiden vuoksi he eivät halua tai pysty toimimaan koulun kanssa yhteistyössä täysivaltaisesti? Tämä herättää ajatuksen siitä, kuinka nuorten kanssa toimijoiden tulisi toimia tavoitteellisesti nuorten kasvattajan ja tukijan roolissa. Heidän päämääränä tulisi olla nuori ja hänen hyvinvointinsa.

Alakoulun SWOT-analyysistä vahvuuksina olivat yläkoululaisten ja tukioppilaiden, halukkuus ryhtyä välituntitoiminnan vetäjiksi ja ohjaajiksi. Välkkäri-koulutus nousi esiin vahvuutena, johon nuoret olisivat innoissaan osallistumassa. Myös urheiluseurojen yhteistyö, vanhempainyhdistyksen tuki välituntivälineiden hankintaan nähtiin tärkeinä vahvuuksina. Heikkouksina nousi esiin liian lyhyet välitunnit, sekä ehtivätkö välkkärit siinä ajassa siirtymään A-pihan puolelle. (Liite 3)

Kehittämismahdollisuuksina nähtiin pitkät välitunnit, salivälkkärit salin käyttö välitunneilla, kenttävälkkärit, sekä erilaiset välituntipelit sisällä ja ulkona. Pihaan

rakenteilla oleva salibandykenttä, taidevälitunnit, seurakunnan ja nuorisotoimen yhteistyökumppanina toimiminen, nuorten talo, sekä välinelainaamo nähtiin kehittämismahdollisuuksina. Uhkatekijöinä välituntitoiminnalle nähtiin tavalliset ja liian lyhyet välitunnit. Lisäksi siirtymisiin menevä aika, resurssit, ulkovälineiden huono kunto ja niiden puuttuminen. Uhkatekijöinä nähtiin myös se, että pysyvätkö välineet kunnossa, vai joutuvatko ne ilkeiksi kohteiksi.

Useissa Webropol-kyselyn vastauksissa nousi pinnalle se, että nuoret haluaisivat saada käyttää puhelintaan välituntien aikana. Waltterin koulun järjestyssäännöt kuitenkin kieltävät puhelimen käytön, vaikka opetushallitus ei suoranaista kieltoa tälle aseta. Jokainen koulu saa muotoilla säännöt itse. Waltterin koululla tämä tarkoittaisi koulun järjestyssääntöjen muuttamista, joka sinänsä on jo iso prosessi. Nuorten toiveet puhelimen käytöstä joudutaan ainakin toistaiseksi unohtamaan. Koulu voi tulevaisuudessa tulla kumoamaan tämän säännön.

6.3 Suunnitelma välituntitoiminnan kehittämiseksi

Välituntitoiminnan suunnitelman tärkeimpänä asiana on välkkäriskoulutuksen eli välituntiohjaajakoulutuksen saaminen säännölliseksi. Ohjaajakoulutuksen on tarkoitus olla joka toinen vuosi tapahtuva koulutus 5.–8.-luokkalaisille nuorille. Välkkäriskoulutus on Liikkuva Koulu -konseptin alla olevaa koulutusta. Sitä järjestää esimerkiksi Pohjois-Savon liikunta. Koulutus kestää yhteensä kolme (3) tuntia, puolitoista tuntia kerrallaan ja se tapahtuu koulupäivän aikana viikon välein. Koulutukseen osallistuja saa valmiuksia oman koulunsa välituntiliikkumisen innostajana, pelien ja leikkien vetäjänä. Koulutuksessa leikitään välituntileikkejä, opetellaan ryhmän hallintaa, ryhmänohjaamisen taitoja ja leikin ohjaamisen rakennetta. Tehdään ohjausharjoituksia, sekä suunnitellaan oman koulun välituntiliikuntaa. Koulutuksen kustannukset ovat noin 300 euroa. Hinta sisältää ulkopuolisen kouluttajan sekä materiaalin, jota koulutuksessa tarvitaan. Hintaan ei kuulu kouluttajan matkakuluja. (Pohjois-Savon liikunta ry, i.a.).

Tutkimuksessa nousi esiin toive välituntien pituudesta. Tällä hetkellä kaikki välitunnit ovat viidentoista minuutin mittaisia, paitsi ruokavälitunnit, jotka ovat puolen tunnin mittaisia. Aikaisemmin on ollut yksi pidempi välitunti ruokavälitunnin lisäksi, jonka

pituus oli 20 minuuttia. Tämä käytäntö haluttaisiin takaisin tulevaisuudessa. Tällä välitunnilla ehditsi menemään esimerkiksi koulun vieressä olevalle jalkapallokentälle pelaamaan. Välitunnilla voi myös olla sisällä, jossa voisi tehdä erilaisia sisälle tehtyjä toimintoja. Kyselyissä nousi esiin toive tilasta, jossa välitunnilla voisi rauhoittua. Esimerkiksi ottaa päiväunet, lukea kirjaa, kuunnella rauhallista musiikkia tai olemaan vain hiljaa. Joissakin seurakunnissa on otettu rippikouluissa käytännöksi "medis". Se on noin ½ tunnin mittainen rauhoittumishetki, jonka aikana aikuisen johdolla rauhoitutaan ja hiljennytään. Esimerkiksi lukemalla tarinaa, kuuntelemalla rauhoittavaa musiikkia tai oleilemalla luonnossa. Tämä on saanut erittäin hyvää palautetta nuorten keskuudessa. Tästä voi päätellä, että nuoret kaipaavat päiviinsä hetkiä, joissa he voivat vain olla ja rauhoittua.

Koululla voisi olla tila, johon nuoret voisivat mennä oleilemaan. Esimerkiksi piirtämään, tekemään palapelejä tai jotain muuta rauhallista toimintaa. Tilassa olisi aikuinen läsnä, kuuntelemassa ja ohjaamassa. Aikuisen ei tarvitsisi olla tilassa aina läsnä, vaan tiettyinä aikoina. Aikuinen voisi olla seurakunnasta, nuorisopalveluista tai koulusta vuorotellen. Koulun työntekijä voisi olla kasvatusohjaaja, kuraattori, koulunkäynninohjaaja tai opettaja vuorotellen. Näin yhteistyökumppanit tulisivat näkyväksi nuorille.

Edellä mainittua toimintaa on ollut koululla aikaisemmin koulun henkilökunnan toteuttamana, mutta ei tällä hetkellä. Waltterin koulussa on paljon välituntitoimintaa, esimerkiksi pöytätennistä, salivälituntivuorot, sekä taidevälitunnit. Ne ovat hyviä asioita, joita kannattaisi jatkojalostaa ja viedä eteenpäin. Välineiden saatavuus välitunnille on haaste. Haasteen siitä tekee välineiden huonokuntoisuus, sekä se, ettei uusia välineitä ole hankittu. Liikunnanopettajat eivät anna koulun välineitä välitunnille käyttöön välineisiin kohdistuvan ilkeilyn vuoksi. Alakoulun puolelta tuli ideana kehittää niin sanottu liikuntapussi. Se on pussi, johon on kerätty yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ideoita erilaisten välitunnilla tapahtuvien tekemisten muodoista. Pussista nostetaan lappu, jossa lukee jokin toiminta, mitä voi välitunnilla tehdä.

Tutkimuksessa esille tuli myös yhteistyö oppilaskuntien ja välituntiohjaajien kesken. Tuotiin esille idea, jossa välituntiohjaajista olisi ainakin yksi oppilaskunnassa. Näin varmistettaisiin tiedonkulku molempiin suuntiin. Yhteistyön tekeminen eri toimijoiden

kanssa nähtiin myös ensiarvoisen tärkeänä välituntitoiminnan kehittämässä. Koululla ollaan vastaanottavaisia eri toimijoita kohtaan. Koulun ulkopuoliset toimijat, kuten seurakunta tuntevat, että koululle on vaikea tulla. Waltterin koulun kanssa samalle tontille on tulossa noin vuoden päästä Nuorten talo. Mielestämme tätä tulevaa Nuorten taloa voisi hyödyntää myös välituntitoiminnan kehittämässä.

Seurakunta toimii yhtenä toimijana koululla ja se toteuttaa kerran kuukaudessa teemavälitunteja. Kirkon tutkimuskeskuksen, 2008–2011 haastettu kirkko julkaisussa koulu- ja oppilaitostyön keskeisenä lähtökohtana on kasvatus yhdessä oppilaitosten kanssa. Erityisenä tehtävänä on tukea ja edistää arvokasvatusta ja laaja-alaista sivistystä sekä lisätä hengellistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Myös ihmisarvon, lähimmäisenrakkauden, tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja ympäristövastuun toteutumisen edistäminen on tärkeä osa kirkon koulu- ja oppilaitostyötä. Seurakunnan koulu- ja oppilaitostyö kuuluu niin nuorisotyöntekijöille, papeille kuin myös diakoneille. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu, i.a..)

Tämä toteutuu hyvin Varkauden Waltterin koulun, sekä Varkauden seurakunnan yhteistyön osalta. Varkauden Waltterin koululla seurakunnan työntekijöiden ideana on olla kerran kuussa yhden päivän ajan koululla. Välituntien aikana seurakunta toteuttaa toimintaa erilaisten teemojen avulla. Seurakunnan nuorisotyöntekijät olisivat vetovastuussa välituntitoiminnasta koko päivän ajan. Toiminnan jatkuminen on tarkoitus arvioida oppilaiden palauteen perusteella.

Esitimme johtoryhmälle, että suunnitelma toteutuisi 2–5 vuoden aikana. Yhtenäiskoulu on suuri organisaatio ja suunnitelmassa on järjestelyjä vaativia asioita. Kiireellä ei ole järkevää lähteä toteuttamaan suunnitelmaa. Tällaisella aikataululla koulun toiminta muutoksien jälkeen on ehtinyt tasaantua, sekä Nuorten talo olisi hyödynnettävissä.

Toinen meistä oli keväällä 2018 harjoittelussa Waltterin koulussa. Ehdotimme johtoryhmälle, että Diakonia ammattikorkeakoulun Waltterin koululle maksamat opiskelijoiden ohjauksista saatavat korvaukset kohdennettaisiin välituntiohjaajakoulutuksen kustannuksiin.

6.4 Toiminnan arviointi ja palaute

Suunnitelman toimivuuden arvioimiseksi esittelimme suunnitelman yläkoulun ja alakoulun oppilaskunnille, Waltterin koulun johtoryhmälle, sekä koulun henkilöstölle. Esittelimme suunnitelmamme kokouksissa Prezi-esityksen avulla (suunnitelma välituntitoiminnan kehittämiseksi Waltterin koulussa). Esittelimme suunnitelman Waltterin koulun oppilaskunnille huhtikuussa 2018. Yläkoulun oppilaskunnan oppilaat olivat innostuneita suunnitelmasta. Eniten heitä miellytti suunnitelma pitkästä välitunnista. Aika oli esittely tilanteessa rajallinen syvällisemmän keskustelun käymiseen esityksestä. Pyysimme oppilaskunnan oppilaita ottamaan yhteyttä, mikäli heille tulisi mieleen lisättävää ennen toukokuuta, jolloin esittelemme suunnitelman johtoryhmälle.

Alakoulun oppilaskunnan palaute suunnitelmasta oli samansuuntainen yläkoulun palauteen kanssa. He kiittelivät monipuolisesta suunnitelmasta, heillä ei ollut suunnitelmaan mitään lisättävää, eikä pois otettavaa. Oppilaskunnan opettaja kehui suunnitelmaa kaiken kattavaksi ja toivoi, että suunnitelma toteutuisi. Hänen mielestään juuri niitä asioita tulisi tulevaisuudessa Waltterin koulun välituntitoiminnassa kehittää.

Esittelimme suunnitelman Waltterin koulun johtoryhmälle toukokuussa 2018. Suunnitelma herätti pohdintaa johtoryhmän jäsenten välillä. Pohdinnat kohdistuivat opettajan rooliin siitä, millainen rooli olisi. Pohdittiin myös pitkän välitunnin roolia. Oppilailla olisi enemmän aikaa käydä läheisessä kaupassa, vaikka koulun alueelta poistuminen on kielletty. Miten saadaan nuoret liikkumaan muualle kuin kauppaan? Rauhoittumispaikkaa johtoryhmä ehdotti puhelin vapaaksi alueeksi. Rahoitusehdotus sai johtoryhmän kannatuksen. Samoin aikataulutus oli johtoryhmälle mieleen.

Johtoryhmä piti suunnitelmaa hyvänä pohjana lähteä viemään eteenpäin välituntitoiminnan kehittämistä. Tärkeimpänä asiana pidettiin sitoutumisen astetta. Ketkä sitoutuvat toteuttamaan suunnitelmaa, oikeasti osallistumaan, järjestämään ja valvomaan toimintaa? Esimerkin merkitystä sitoutumiseen korostettiin. Esimerkiksi Siilinjärvellä opettajat vetävät välituntitoimintaa. Waltterin koulun johtoryhmää kiinnostaa mitä konkreettisesti välitunneilla tapahtuu? Pohdittava jyvitys, mitä ja missä vaiheessa mikäkin osa otetaan käyttöön. Oppilaiden osallistumista pidettiin tärkeänä.

Oppilaille voisi olla porkkanana, jos toiminta saadaan käyntiin, voitaisiin välitunnin pituutta jatkaa 20 minuuttiin. Jo 2018 syksynä kokeillaan yhtä välituntia, jolla on suunnitelman mukaista toimintaa. Koulun pihalle on tulossa syksyksi peliareena, jossa voi pelata muun muassa sählyä. Taidevälitunteja jatketaan, sekä lisää välineitä on tulossa vanhempainyhdistyksen kautta.

Esittelimme suunnitelman elokuussa 2018 Waltterin koulun Veso-päivässä koko koulun opettajille. Suunnitelma otettiin vastaan hyvin. Kysymykseksi nousi, mitä konkreettisesti tulee tapahtumaan syksyn aikana? Välituntitoiminnasta vastaavat opettajat kertoivat, mitä konkreettista välituntitoiminnassa tapahtuu tulevana syksynä. Koulun rehtori on antanut luvan Vällkäri-kouluttajan tulemiseen alakoulun puolelle jo aiemmin. Nyt luvan sai myös yläkoulu.

Keskusteluun nousi välituntivälineet ja niiden käyttö. Välineille on tulossa yhteinen paikka varastorakennukseen koulun pihalla, josta huolehtii välituntivalvonnasta vastuussa oleva aikuinen. Henkilöstön mielestä varusteiden tulee olla kunnossa, ennen kuin välituntitoimintoja kannattaa ryhtyä toteuttamaan. Keskustelussa kävi ilmi, että välineistöä on hankittu ja sitä on myös tulossa lisää. Näin ollen välineistön pitäisi olla tulevaisuudessa kunnossa. Se mihin pitää kiinnittää huomiota, on tiedotus työntekijöille sekä oppilaille. Heille tulee tiedottaa miten ja mistä välituntivälineitä on mahdollisuus saada. Koulun pihalle oli tarkoitus tulla syksyksi monitoimipeliareena. Areenalla voi pelata erilaisia maila- ja pallopelejä turvallisesti, mutta sitä ei vielä ole tullut. Rehtori lupasi selvittää asiaa, jotta areena saataisi oppilaiden käyttöön mahdollisimman pian. Välituntien pituutta ei vielä tänä syksynä lähdetä muuttamaan. Koulun vieressä olevaa jalkapallokenttää ei vielä oteta välitunti käyttöön. Jos tulevaisuudessa välitunti pitenee, niin kentän käyttöönotto on mahdollinen.

Eri tahoilta saamamme palautteen perusteella voi todeta, että suunnitelmamme on saanut hyvän vastaanoton. Todennäköistä on, että sitä toteutetaan ainakin jossain mittakaavassa. Olemme tyytyväisiä välituntitoiminnasta vastaavien opettajien innostuneisuudesta aihetta kohtaan. Innostuneisuuden voisi ajatella tarttuvan ja kehitystyön menevän eteenpäin.

7 TYÖSKENTELYPROSESSIN KUVAUS

KAAVIO 2. Työskentelyprosessin aikajana

Työskentelyprosessin kaavio 2 on tehty helpottamaan hahmottamista työskentelyn vaiheista ja ajoittumisesta. Kaaviosta selviää myös työn tekemisen pitkäjänteisyys ja johdonmukaisuus.

Tulevina sosionomi kirkon nuorisotyöohjaajina meitä kiinnostivat aihealueena nuoret ja heidän hyvinvointinsa nyky-yhteiskunnassamme. Tutkimme aihetta SOKRAN sivuilta, josta kiinnostuksen kohteeksi hahmottui nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Lähdimme tutkimaan tarkemmin Kuopion Saaristokaupungin nuoret kansalaiset– nuoriZaaristo-hanketta. Kiinnostuimme siitä ja lähdimme ideoimaan työskentelyämme jatkoa varten.

Näimme Varkauden koulujen yhdistymisen hyvänä mahdollisuutena lähteä viemään ja testaamaan nuoriZaaristo-hankkeesta tullutta työkirjaa. Otimme yhteyttä Varkauden nuorisotoimeen keväällä 2016 kysyäksimme olisiko tällaiselle toiminnalle koulussa tilausta. Nuorisotoimi halusi lähteä kanssamme yhteistyöhön. Lähdimme työstämään ideaamme yhteispalavereissa Varkauden nuorisotoimen sekä Varkauden seurakunnan nuorisotyöntekijän kanssa.

Työmme tarkoituksena oli saada nuoret osallistumaan välituntitoiminnan suunnitteluun ja saada heidän äänensä kuuluviin. Teimme heille tarkoin suunnitellun kyselyn syksyllä 2017, johon he saivat vastata anonymisti netin kautta. Analysoimme tulokset, joista saimme ideoita välituntitoiminnan kehittämiseksi. Saimme nuorten äänen kuuluviin ja he pääsivät kertomaan, mikä olisi heidän mielestään mieluista ja kivaa tekemistä välitunneilla.

Talvella 2018 yhteistyöhön koulun ja nuorisotoimijoiden kanssa tuli informaatiokatkos. Tieto ei liikkunut meille asti siitä, millaista välituntitoimintaa koululla jo oli. Meillä ei ollut tietoa jo olevasta toiminnasta, joten tämän seurauksena jouduimme muuttamaan toimintasuunnitelmaamme. Alkuperäinen toiminnallinen suunnitelmamme muuttui kehittämissuunnitelman tekemiseksi koululle, sekä nuorisotoimijoille.

Teimme aiheesta SWOT-analyysit keväällä 2018, joissa haastattelimme neljää eri toimijaa koululla, sekä yhtä seurakunnan työntekijää. Kyselimme kysymyksiä, jotka koskivat yhteistyötä koululla toimivien eri tahojen kanssa. Tarkoituksenamme oli tuoda näkyvyyttä sille, kuinka jokaisella heillä on yhteinen agenda. Agendana on nuori ja nuoren hyvinvointi ja kuinka eri toimijoiden tulisi tehdä yhteistyötä keskenään moniammatillisesti. Moniammatillinen yhteistyö vaatii aina ponnisteluja kaikilta osapuolilta yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Kaikkia tulee kuunnella ja kaikkien mielipiteet tulee ottaa huomioon. Tämä on hyvin tärkeää moniammatillisessa työskentelyssä. Kunkin toimijan tulisi olla tietoinen siitä, ketä toimijoita moniammatillisessa ryhmässä on mukana ja mikä on heidän toimenkuvansa. Tulisi miettiä, kuinka heidän ammatillisuuttaan voisi hyödyntää, kuinka tehdä töitä niin, ettei työskentelyssä tulisi päällekkäisyyttä. Muistaen tietenkin se, miksi työtä tehdään ja kenen hyväksi.

Esittelimme ensimmäisenä suunnitelman Waltterin koulun oppilaskunnille huhtikuussa 2018. Toukokuussa 2018 esittelimme suunnitelman Waltterin koulun johtoryhmän kokouksessa ja elokuun alussa 2018 koko koulun henkilöstölle. Tämän jälkeen esittelimme työmme Pieksämäen Diakin kampuksella opinnäytetyöseminaarissa. Seminaariin oli kutsuttu yhteistyökumppaneiden Waltterin koulun, Varkauden nuorisopalveluiden ja seurakunnan edustajat. Paikalla seminaarissa olivat Varkauden nuorisopalveluiden ja seurakunnan edustajat.

8 POHDINTA

Nuorisotyöntekijän ja nuoren välinen työ on vuorovaikutuksellista ja nuorista itsestään lähtevää verkostotyötä. Sen tavoitteena on nuoren kasvun ja kehityksen tukeminen. Tekemiemme havaintojen ja tutkimusten perusteella nuoret tulevat nuoriso-ohjaajan luo usein koulujen, seurakunnan toiminnan tai kavereiden kautta. Aluksi useat heistä vierastavat, tutustumisen ja luottamuksen saavuttamisen jälkeen, voi vuorovaikutus ja osallisuus olla hyvinkin antoisaa molemmin puolin. Nuori tarvitsee luotettavaa aikuista kanssakulkijaksi rinnalleen, ohjaamaan ja tukemaan häntä elämän monissa haasteissa. Joillakin nuorilla ei ole luotettavaa aikuista ja he voivat jäädä täysin yksin ajatustensa kanssa. Heillä ei ole, keneltä kysyä apua ja mielipidettä asioihin. Tämä voi johtaa nuoren syrjäytymiseen ja jopa masennukseen. Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen sekä omiin asioihin vaikuttamisen kokemukset lisäävät arjen hallintaa ja parantavat elämänlaatua. Kouluissa nuorten ääntä ja mielipiteitä tulisi enemmän kuunnella. Heitä tulisi enemmän osallistaa välituntitoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Esimerkiksi kuulemalla nuorten mielipidettä välituntitoiminnan kehittämistä. Tämä luo yhteisöllisyyttä ja mielekäs tekeminen välitunneilla vie muutoinkin kiinnostusta kiusaamisesta mielekkääseen tekemiseen. Seurauksena kiusaaminen vähenee ja kouluympäristöstä tulee enemmän viihtyisämpi, kun oppilaat eivät seisoskele välitunneilla pienissä piireissä.

8.1 Eettisyys

Eettisen pohdinnan lähtökohtana on ajatus työn eettisestä kestävydestä. Ilman eettistä kestävyttä työ ei voi olla luotettava. Luotettavuuteen ei kuitenkaan riitä pelkkä eettinen kestävyys. Luotettavuutta voidaan pohtia luotettavuuden kriteerien kautta esimerkiksi, kuinka luotettavaa työssä käytetty kirjallisuus on (Tuomi, Sarajärvi, 2009, 159.) Tutkimusetiikka voidaan määritellä tutkijoiden ammattietiikaksi. Ammattietiikkaan kuuluu eettiset periaatteet, normit, arvot ja hyveet, mitä tutkijoiden tulisi noudattaa. Luottamuksellisuus tarkoittaa sopimuksia ja lupauksia mitä aineiston käytöstä sovitaan (Kuula, 2006, 23, 88.) Työssämme luottamuksellisuus tulee esiin yhteistyötahojen kanssa tekemiemme sopimusten kautta. Sopimukset tehtiin Waltterin koulun,

Varkauden nuorisopalveluiden ja Varkauden evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa. Tämä lisäksi meillä oli sähköpostilla pyydetty lupa Waltterin koulun apulaisrehtorilta tehdä Webropol-kysely koulun 5.–6.-luokkalaisille nuorille.

Kyselyä tehdessämme pohdimme lupakysymystä. Päädyimme kysymään lupaa ainoastaan koulun apulaisrehtorilta. Lagström (2010) kirjassa Lasten ja nuorten tutkimusetiikka toteaa, että vanhemmilta kysymisen olevan harkinnanvarainen kyselyn ollessa anonyymi. Toteutimme kyselyn luokkien opettajien kanssa ja se tehtiin aikuisen läsnä ollessa. Tänä päivänä nuoret vastaavat paljon netissä kyselyihin, joista vanhemmat eivät tiedä mitään. Toisaalta nuorten on hyvä saada vaikuttaa asioihin. Heillä on oikeus tulla kuulluksi ja tätä korostetaan myös YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista. Lasten osallistuminen tutkimuksiin ja kehittämistyöhön on perusteltua kulttuurin, yhteiskunnan ja lääketieteen näkökulmasta. Kuitenkin ennen kaikkea lapsen ja nuoren itsensä näkökulmasta. (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti (toim.), 2010, 137–139; Kuula, 2006, 147.)

Lasten näkökulmaa työssämme toimme esille kartoittavalla kyselyllä Waltterin koulussa. Toinen opiskelija oli harjoittelussa Waltterin koulussa, joka mahdollisti välituntitoiminnan konkreettisen kehittämistyön eteenpäin viemisen. Harjoittelu mahdollisti työmme näkyväksi tuleminen kouluyhteisössä ja näin se otettiin paremmin vastaan. Harjoittelussa pääsi näkemään ja kokemaan asioita, joita ei olisi kouluyhteisöstä ymmärtänyt, jos ei siellä olisi ollut. Esimerkiksi miten ja mihin koulun hierarkisuus vaikuttaa ja kuinka jäykkä organisaatio koulu on kehittämistyön näkökulmasta. Saimme työhömmme koulumaailman ulkopuolisen näkökulman, kun toinen opiskelija työsti kehittämistyötä SWOT-analyysien kautta. Hän pystyi tuomaan työhön teoreettista näkökulmaa koulumaailman toimintatavoista. Näin saimme työhömmme monipuolisen näkökulman.

Pohdimme, kuinka paljon koulun tulee kuunnella nuoria ja kuinka viihtyisä paikka koulun tulee heille olla? Mielestämme kouluhengen ja kouluympäristön tulee olla viihtyisä, innostava ja koulunkäynnin mahdollistava. Tämä on toteutettavissa kuuntelemalla lapsia ja nuoria. On kuitenkin muistettava pitää kasvatusta ja opetussuunnitelmaa, sekä aikuisen näkökulma mukana suunnittelussa ja toteutuksessa.

8.2 Kehittämistyön ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyössä teimme yhteistyötä eri nuorisotoimijoiden kanssa. Nuorten kanssa toimii monia tahoja, mutta suurin osa näistä toimijoista toimii hyvin erillään toisistaan. Nuori ei ole keskiössä, vaan kukin toimivat omien intressiensä mukaisesti eri tahoillansa. Verkostoituminen ja sen merkitys olivat hyvin tärkeää. Tärkeää oli myös oppia verkostoitumaan, jotta voisimme toteuttaa kehittämistyötä nuoren ollessa keskiössä. Tärkeää oli myös tietää, mitkä tahot tekevät koulun kanssa yhteistyötä ja oppia toimimaan heidän kanssaan. Yhteistyö nuorisopalveluiden ja seurakunnan kanssa sujui alusta asti hyvin. Opiskelijat otettiin vastaan avoimesti ja tasavertaisesti. Yhteistyökumppanit olivat kiinnostuneita aiheestamme, työskentely oli sujuvaa ja eteenpäin vievää.

Koulu on pedagoginen laitos, jonka toiminta pohjautuu lainsäädäntöön ja kasvatus- ja opetussuunnitelmiin. Koulu voi olla hyvin hierarkkinen laitos, jonka toimintakulttuuri voi olla haaste. Koulun johto luo kouluun toimintakulttuurin. Jos toimintakulttuuri on liian hierarkkista, voi se näkyä jäykkänä ja vanhanaikaisena toimintana. Koulun organisaatiota voisi kuvata isona laivana, joka kääntyy hitaasti ja näin ollen muutos koulussa on hidasta. Henna Haapala (2017) toteaa väitöskirjassaan koulun toimintakulttuurin muuttumisen vievän aikaa. Toimintakulttuurin muutos koskettaa koko kouluyhteisöä. Haapalan tekemät tutkimukset osoittavat, että kullakin koululla vallitsee omanlaisensa kulttuuri, sekä keinot, joilla he lähtevät mahdollisesti muuttamaan toimintakulttuuriaan. Havaitimme Waltterin koulussa yhdistymisen olevan hidasta, jonka vuoksi välituntitoiminnan kehittäminen tarvitsee aikaa. (Henna Haapala, 2017.)

Kuraattorilla ja kasvatusohjaajalla ei ole pedagogista koulutusta, vaan sosiaalialan koulutus. Heillä on toisenlainen koulutus ja työnkuva ja he näkevät nuorten asiat eri lailla, kuin opettajat. Nuoret kokevat heidän toimintansa ihmisläheisempänä. Myös nuorisopalveluiden ja seurakunnan toiminta nähdään ihmisläheisempänä, jolloin nuori näkee itsensä enemmän keskiössä olevaksi. Analyysia tehdessämme, nousi esille kysymys, miksi ulkopuolisen on vaikea päästä sisään koulumaailmaan? Siellä on tarvetta eri toimijoille ja toimijoiden yhteistyölle, jotta nuorella olisi hyvä olla koulussa.

Mielestämme tätä yhteistyötä eri toimijoiden välillä tulee korostaa ja kehittää lähitulevaisuudessa eteenpäin. Esimerkiksi Rovaniemellä kehitetty Hyvinvoinnin vuosikellon malli voisi olla hyvä työkalu tukemaan koulujen hyvinvointityötä. (Hyvinvoinnin vuosikello, 2018).

Työtä tehdessämme monessa kohdin mietimme, miten tämän hierarkkisuuden ja jäykkyyden voisi purkaa, jotta nuori olisi enemmän keskiössä. Olisiko yhtenä vaihtoehtona johtamiskulttuurin muuttaminen enemmän moniammatilliseen suuntaan. Mietimme myös, onko hierarkkisuutta myös muissa Suomen perusopetuksen kouluissa vai vaikuttaako siihen se millainen johtamistapa koulussa on.

Opinnäytetyötä tehdessämme saimme kokemuksia eri yhteistyökumppaneiden kanssa verkostoitumisesta ja koulumaailman toiminnasta. Kehittämistyökaluna käyttämämme työkalut olivat meille uusia. Työskennellessä huomasimme niiden olevan hyödyllisiä kehittämistyössä. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa sujui hyvin ja se oli avointa. Työnjakomme onnistui mielestämme hyvin. Toinen meistä oli fyysisesti läsnä koululla haastattelemassa yhteistyökumppanit ja teki suunnitelman rungon. Toinen analysoi haastattelut ja täydensi suunnitelman runkoa haastatteluista nousseilla asioilla. Osaamisemme aiheeseen lisääntyi teorian tiedon kautta, jota hankimme eri lähteistä koko opinnäyteprosessin ajan. Teorian tiedon ja käytännön kokemuksen yhdistämisellä opimme paljon myös itsestämme. Huomasimme kasvaneemme ammatillisesti aikaisemmasta terveysalan ammattilaisesta sosiaalialan ammattilaiseksi. Terveysalan ammattilaisuuden koemme olleen suureksi hyödyksi ammatillisessa kasvussa.

8.3 Kehittämistyön tulevaisuuden näkymät

Nuorten osallistaminen ja kuuleminen heitä koskeviin asioihin mahdollistaa sen, että nuori tuntee itsensä tärkeäksi osaksi yhteisöä. Suomen lainsäädäntö jo pelkästään velvoittaa lasten ja nuorten osallisuuteen ja että heidän tulee saada vaikuttaa heitä itseään koskeviin asioihin. Perusopetuslaki (1998) 47 a § säätelee muun muassa siitä, että oppilaiden osallisuutta tulee edistää. Lisäksi huolehtia siitä, että oppilailla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvissä asioissa. Myös nuorisolain (2006) 8 §: mukaan nuoria on kuultava heitä itseään koskevissa asioissa.

Lisäksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus lasten oikeuksista julistaa, että lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi (Lapsiasia. i.a.). Lapsella on siis oikeuksia, mutta ilmeisesti tätä asiaa ei aina täysin muisteta. Tämän vuoksi sitä ei ole otettu huomioon koulun organisaatiossa. Eikä nuoria koskeviin päätöksiin ole otettu nuorten ääntä ja mielipidettä huomioon lainkaan. Vasta tällä vuosituhannella nuoriin ja heidän vaikuttamismahdollisuuksiin ollaan kiinnitetty enemmän huomiota. Esimerkiksi kirkon rippikoulusuunnitelma 2017 huomioi nuoren osallisuuden ja osallistamisen, yhteiskunnallisena vaikuttajana. Nuoren mielipidettä tulee kuunnella ja hänet tulee ottaa huomioon omana ainutlaatuisena yksilönään. Tulevaisuudessa nuori tullaan ottamaan enemmän huomioon myös kouluissa. Heille tulee kertoa, miten he voivat vaikuttaa enemmän koulussa heitä koskeviin asioihin.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tulee puuttua ja se tulee tapahtua monella tasolla. Alkaen nuoren itsensä ja perheen tukemisesta. Päätyen aina yhteiskunnan syrjäytymistä tuottavien rakenteiden purkamiseen, sekä nuoria osallistavien rakenteiden luomiseen. Syrjäytymisen ehkäisyssä on erityisen tärkeää nähdä sosiaalisten ongelmien ylisukupolvinen periytyminen, puuttua nuorten syrjäytymiseen ja kaventaa hyvinvointieroja. Mielestämme keinoja tähän haasteeseen vastaamiseen ovat osallisuuden edistäminen nuorisotyön eri työmuotojen avulla. Tulevaisuuden näkymien ymmärtäminen ja niiden mukaan toimiminen voisi olla myös yksi keino vähentää nuorten syrjäytymistä.

Kehittämistyön tuloksena nousseet ideat ja ajatukset jätimme yhteistyökumppaneillemme jatkojalostusta varten. Osa ideoista ja ajatuksista otettiin johtoryhmän kokouksessa jo käyttöön. Kehittämistyön tavoitteiden saavuttamiseksi asetettiin aikarajaksi 2–5 vuotta. Jäimme kuitenkin miettimään, että onko 5 vuotta tavoitteiden saavuttamiselle liian pitkä aika? Valtion instansseissa muutoksien läpivieminen on hidasta ja aikaa vievää, joten asetimme tavoitteiden saavuttamisiksi ajan, joka ei ole liian mahdotonta saavuttaa käytännössä. Mietimme, että ehtiikö tässä aikahaarukassa tarve muuttua? Onko suunnitelmamme ajankohtainen vielä 5 vuoden kuluttua, vai muuttuvatko tarpeet ja tavoitteet? Onko meidän suunnitelmamme vielä tuolloin ajankohtainen ja tarpeellinen? Erityisesti lasten ja nuorten maailmassa tämä aikasykli ja konteksti vaihtuvat nopeassa tahdissa. Tulevatko kehittämisideat toteutumaan, vai ovatko muutokset liian suuria konkreettisesti toteuttaa? Miten

yhteistyö lähtee eri tahojen osalta toimimaan ja tuleeko muutoksia ilmapiiriin? Koulut voivat tuntua sulkeutuneilta laitoksilta, jonne ulkopuolisten tahojen sisään pääseminen voi olla nihkeää. Toisaalta koulut ovat julkisia ja avoimia paikkoja. Esimerkiksi vanhemmat voivat mennä tunneille seuraamaan opetusta ajankohdasta riippumatta. Harvoin kuitenkin vanhemmat menevät oppitunteja ja opetusta seuraamaan. Joissakin kouluissa on turvatarkastukset ovilla ja oppitunneilla ovet pidetään lukittuina. Ovien lukitseminen voi aiheuttaa sen, että koulu sulkee itse itsensä sisään. Tämä vaikuttaa varmasti myös nuoriin negatiivisesti, sillä koulun toiminta toimii myös esimerkkinä nuoriin.

Koulujen yhteistyötä muihin instansseihin olisi mielenkiintoista selvittää ja tutkia valtakunnallisesti. Tuloksia voisi verrata keskenään ja lähteä kehittämään näiden osalta toimintamallia, joka hyödyttäisi kaikkia. Ennen kaikkea nuoria ja heidän kouluhyvinvointiaan edistävästi.

LÄHTEET

Cembrit case, 2017, Waltterin koulu, viitattu 15.3.2018

https://www.cembrit.fi/media/2035232/waltterin-koulu_varkaus.pdf

Euroopan Unionin rakennerahaston tietopalvelu, 2016, Euroopan sosiaalirahasto (ESR) rahoittaman hankkeen kuvaus, viitattu 23.02.2016

<https://www.eura2014.fi/vrriepa/projekti.php?projektikoodi=S20292>

From, K; Koppinen, M- L, 2000, Menossa mukana tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen, Jyväskylä: PS- Kustannus

Haapala, H; 2017, ”Finnish Schools on the Move: Students' physical activity and school-related social factors”, Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta, Väitöskirja, viitattu 26.8.2018,

https://www.likes.fi/filebank/2654-Doctoral_thesis_Haapala_netti.pdf

Heikkinen Anneli, 17.5. 2018, Henkilökohtainen tiedonanto

Hoikkala, Tommi & Paju, Petri, 2013, Apina pulpetissa ysiluokan yhteisöllisyys, Tampere: Gaudeamus

Karvo, Piia- Riikka, Piitinen, Satu, Sipola, Mikko, 2018, Sosiaalinen vahvistaminen perusopetuksessa. Hyvinvoinnin vuosikello. Rovaniemi

Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu, i.a, Haastettu kirkko, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011, viitattu 26.8.2018

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf)

KiVa- Koulu. i.a. Viitattu 3.2.2018

<https://peda.net/varkaus/waltterin-koulu/j/kiva-koulu>

Kiva Koulu. 2012. Viitattu 8.3.2018

<http://www.kivakoulu.fi/>

Kouluterveyskyselyt, 2017, viitattu 7.3.2018

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset?alue_0=161089&mittarit_0=187209&mittarit_1=200101&mittarit_2=187203&vuosi_2017_0=v2017

Kuula, Arja, 2006, Tutkimusetiikka aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys, Tampere: Vastapaino

Köykkä, Arto, 2014, Nuorisotyön alkeet ja jatkot, Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja.

Lagström, Hanna, Pösö, Tarja, Rutanen, Niina & Vehkalahti Kaisa (toim.), 2010 Lasten ja nuorten tutkimusetiikka, Helsinki: Yliopistopaino.

Lapsi asia, i.a, Yk:n yleissopimus lapsen oikeuksista, viitattu 20.4.2017,

<http://lapsiasia.fi/lapsen-oikeudet/ykn-lapsen-oikeuksien-yleissopimus/>

Lapsivaikutusten arviointi, i.a, sakasti, viitattu 8.8.2018

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content46688F>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Varkaus ja Joroinen 2016-2019, 2016, viitattu 7.3.2018

<https://peda.net/opetussuunnitelma/ko2/pvo/oj/otsjo/varkaus/ljnh2:file/download/e20e85d3158f6b10a3a0683256ca3f03a353c59c/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelma.pdf>

Lastensuojelulaki 13.04.2007/417, Finlex säädäntötietopankki Ajankohtainen lainsäädäntö, viitattu 7.3.2018

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Liikkuva koulu. 2016, viitattu 8.3.2018

<https://liikkuvakoulu.fi/liikkuvakoulu>

Nuorisolaki 1285/2016, Finlex-valtion säädäntötietopankki Ajankohtainen lainsäädäntö, viitattu 7.3.2018, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Nuorisopalvelut Varkaus, 2018, viitattu 9.6.2018

<http://www.pohjois-savonliikunta.fi/fi/kunnat/varkaus/osallisuustoiminta/>

Opetushallitus, i.a, SWOT- analyysi, viitattu 15.06.2018

https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi

Perusopetuslaki, 628/1998, Finlex-valtion säädäntötietopankki Ajankohtainen lainsäädäntö, viitattu 7.3.2018,

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>

Pohjois- Savon liikunta ry, i.a, Välituntiohjaajakoulutus, viitattu 4.5.2018

<http://www.pohjois-savonliikunta.fi/?x253980=254111>

Ruuskanen, Maiju; Hakoluoto, Tanja; Saaranen-Kauppinen, Anita, 2016. Zoutaa ja Huopaa. Nuorizaaristo –hankkeen työkirja, Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 28, Kuopio, viitattu 15.2.2017

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/122333/978-952-456-256-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sakasti, 2017, Rippikoulu- uudistus, viitattu 3.3.2018

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content1FBAAA>

SOS- lapsikylä, i.a, viitattu, 9.6.2018

<https://www.sos-lapsikyla.fi/palvelut/sos-kumppanuus/>

SOS- lapsikylä, i.a, viitattu, 11.8.2018

<https://www.sos-lapsikyyla.fi/tietoa-meista/lue-julkaisujamme/uudistuva-lastensuojelu-lehti/varkaus-mullistaa-vanhat-rakenteet/>

Sotkanet 2005- 2018, viitattu 03.03.2018

<http://www.sotkanet.fi>

Sotkanet, i.a, väestön määrä, viitattu 9.6.2018

<https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZysdZ1BQA=®ion=szYrBQA=&year=sy6rtM7U0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=201802280718>

Suunnitelma välituntitoiminnan kehittämiseksi Waltherin koulussa, 2018, prezi, viitattu 7.8.2018

http://prezi.com/7migdyihgor/?utm_campaign=share&utm_medium=copy

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016, viitattu 18.2.2016, <http://www.thi.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijuusjatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Kaikki kouluterveyskyselyn tulokset. 2017, viitattu 8.3.2018

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/kaikki-kouluterveyskyselyn-tulokset>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. 2018, viitattu 10.3.2018

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/mika_ohjaa_toimintaa/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma

Tervonen, Paavo, 2018, Waltherin koulun pohjapiirustus, henkilökohtainen tiedonanto

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli, 2009, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Helsinki: Tammi

Varkauden seurakunnan kasvatustyön johtokunta, 2018, Kasvatustyön
kausisuunnitelmat

Vehviläinen, J, 2006, Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt, Helsinki:
Opetushallitus.

Waltterin koulu 2018, viitattu 1.5.2018

<https://peda.net/varkaus/waltterin-koulu>

Webropol, i.a., viitattu 15.06.2018

<http://webropol.fi/>

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, 1990, viitattu 3.3.2018

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeude>

LIITTEET

LIITE 1

Walterin koulun välituntitoiminta toiveiden kartoittava kysely 5– 6 luokkalaisille
opinnäytetyötä varten

1. Sukupuoli

- a) Tyttö
- b) Poika
- c) Muu

2 Millä luokalla olet?

- a) 5 luokalla
- b) 6 luokalla

3 Mitä toimintoja toivoisit välitunnilla olevan? Kerro ainakin yksitoive. (avoin
kysymys)

4 Oletko kiinnostunut toteuttamaan koulusi välituntitoimintaa

- a) Kyllä
- b) Ei

5 Jos vastasit edelliseen KYLLÄ, Miten haluat olla mukana toteuttamassa toimintaa?
(avoin kysymys)

LIITE 2

Raportti kyselyn vastauksista

Walterin koulun välituntitoiminta toiveiden kartoittavakysely 5– 6 luokkalaisille opinnäytetyötä varten

1 Sukupuoli

Vastaajia: 74

Tyttöjä :40

Poikia: 34

2 Millä luokalla olet?

Vastaajia: 74

5– luokkalaisia: 46

6– luokkalaisia: 28

3 Mitä toimintoja toivoisit välitunnilla olevan? Kerro ainakin yksitoive.

Vastaajia: 70

- Ois kiva jos olisi jotain liikuntaa sisällä tai olisi myös kivaa jos ois jotain voimisteluun liittyvää
- En mitään
- Saa olla kännykällä
- En tiedä
- Saa olla puhelimella
- Toivoisin että välitunnilla että kaikki olisi liikuntaa
- Olla kavereiden kanssa
- Olla kännykällä
- Ettäm hommattaisiis joku pieni laite lisäksi
- En mitään
- Sähly
- Pallopeti kunkkuun ruudut
- Kunkku pelin ruudut
- Pitemmät välitunnit
- Sähly
- On jo kaikki
- Lisää kävely telineitä
- Sirkusta
- Että voi pelata sählyy
- Uusi laite, pidempiä välitunteja, Enemmän välineitä jne.
- Tangoilla temppu opetus
- Olla kännyköillä, olla sisällä, hyppy juttuja
- Että 5lk ja 6lk saisi olla yläkoulun puolella kun on välitunnit
- Saisi tuoda karkkia vaikka esim joka toinen viikko
- Talvella ainaskii luistelua, koska its my life, Ja muuten vaan ehk sisällä välkki, Ja vois olla enemmän salivälkkii, Ja sitt kesällä fudista, korista yms.
- Penkit
- Ois purkka kone
- Jäätelökone, uima-allas, pop corn kone
- Välituntivalvojen pieniä pelipisteitä
- Trampoliini

- Puhelimella oloa,
- Tanssia
- Voisi järjestää erilaisia pelejä kuten esim. luokat pelaavat yhdessä polttopalloa
- Pelejä
- Sisävälkkiä liikuntasalissa
- Trampat ja enemmän kiikkuja
- Sisävälkät
- Saisi olla puhelimella
- Istumista
- Paint pool aseita
- Paremmat kiikut
- Juoksu kisoja
- Penkit jotaka ei olisi märkiä
- Laskettelumäki
- Jotain toivetoimintaa
- Saisi olla puhelimelle ja saisi tuoda kouluun omat eväät ja syödä ne välitunnilla
- Pienille välituntipelejä isompien ohjaamina
- Joka luokka järjestäisi pienemmille pelejä
- Laadukas eurotramppa
- Saisi olla kännykällä
- Tramppa ulos olis ihan kiva
- Toivoisin että olisi pelejä johon koko koulu osallistuu, parkour ratoja
- Haluaisin että kaikille oppilaille olisi tekemistä eikä kukaan jäisi yksin ja toivoisin myös ala-asteelle salivälkkiä
- Enemmän laitteita
- Haluaisin kouluun hyppynaruja
- Jotain yhteisiä liikunta juttuja
- Haluaisin välitunneille enemmän koripallokenttiä
- Toivoisin parempia koripallokoreja ja koripalloja, Toivoisin myös jalkapallo maalit
- Olisi välitunteja joilla olisi ohjattua toimintaa esim. koripalloa, kirkkistä
- Liikunta lajeja
- Toivon enemmän urheilu pelejä esim. koripalloa, sählyä, jalkapalloa
- Toivoisin että kouluun ostettaisiin uusia ja hyvä kuntoisia palloja, pelivälineitä ja hyppynaruja
- Yhteisiä pelejä
- Toivoisin että koulun piha olisi siistimpi

4 Oletko kiinnostunut toteuttamaan koulusi välituntitoimintaa

Vastaajia: 74

Kyllä: 28

Ei: 46

5 Jos vastasit edelliseen KYLLÄ, Miten haluat olla mukana toteuttamassa toimintaa?

Vastaajia: 29

- En tiedä x 8
- Sillei että kaikki olisi ja olisi jotain liikuntaa
- Ettei kukaan jäisi yksin eikä ketään haukuta
- Voisin vaikka maalata ne ruudut
- No sillä tavalla, kun on määrätty
- Vaikka auttamassa rakentamaan välineitä välitunnille
- Jotain pienesti jotain välitunnilla, koska haluan olla välkillä myös kavereiden kanssa
- Välkkärinä
- Ohjaajana
- Pitämässä välitunnilla toimittua ohjelmaa

- Ehdottaa ideoita
- Voin olla mukana tekemässä
- Haluan olla mukana toteuttamassa esim. ehdottaisin pelejä tai jotain kisoja
- Haluan keksiä toimintaa
- Voisin toteuttaa välituntitoimintaa
- Voisin olla ohjaamassa pelejä
- Minä voisin pyytää ihmisiä peleihin mukaan. Ja kertoa säännöt
- Haluan olla mukana keksimässä pelejä ja leikkejä
- Enemmän pienille pihapelejä

LIITE 3

POHJA PIIRUSTUS WALTTERIN KOULUN PIHASTA

Lähde: Walterin koulun rehtori Paavo Tervonen